

Østfoldslekt

Digitalt medlemsblad nr. 3-2025

SLEKT OG DATA
ØSTFOLD

INNHold

3. Lederspaltten, ved Henning Pytterud
5. Referat fra mai-møtet: Kari H.S. Omholt snakket om «Drømmen om Amerika».
8. Lage slektsbok, referat fra medlemsmøtet med Julie Azora Olsen i Askim, av H. Pytterud
9. Datahjørnet, av Henning Pytterud
10. Referat fra Släktforskardagane i Västerås, av Margaret H. Strand, Petter Lilleby og Kai-Samuel Vigardt.
20. Gravminner, ved Anne Marie Sandhaug.
21. Kvinner i kildene, av Margaret H. Strand
29. Utvandring på charter-skip, av Margaret H. Strand
33. Tips for slektsgranskere, ved Margaret H. Strand

Bildet på forsiden:
En emigrant fra Norge,
bilde generert av KI.
(OpenArt.AI)

Aktivitetskalender

Torsdag 25. september kl. 18.30 i Randulfstua, Askim Museum: Medlemsmøte, med Kai-Samuel Vigardt.

Mandag 29. september kl. 18.30 i Lionshuset, Skjeberg: Legacy brukermøte.

Lørdag 4. oktober kl. 11.00 i Bøndernes Hus i Råde: Medlemsmøte. Kai-Samuel Vigardt forteller om lite brukte kilder.

Torsdag 23. oktober kl. 18.30 i Randulfstua, Askim Museum: Medlemsmøte. Den tyske slektsgranskeren Claudia Stock forteller om kilder for å finne tyske fedre til krigsbarn.

Lørdag 25. oktober fra kl. 10.00 på Riksarkivet, Oslo: Slektsforskerdagen. I samarbeid med Slekt og Data Oslo/Akershus. Se side 4.

Mandag 27. oktober kl. 18.30 i Lionshuset, Skjeberg: Legacy brukermøte.

Lørdag 1. november 10.00-15.00 på Lionshuset i Skjeberg: KURS om å oppspore utvandrere, ved Liv Birgit Christensen. Påmelding innen 15/10 [til Kari M. Schiøtz](#) Kursavgift medlemmer 200,-, ikke medlemmer 400,-.

Lørdag 15. november kl. 11.00 i Bøndernes Hus i Råde: Medlemsmøte: DNA, ved Jan Hallangen.

Torsdag 20 november kl. 18.30 i Randulfstua, Askim Museum: Medlemsmøte. DNA ved Jan Hallangen.

Mandag 24. november kl. 18.30 i Lionshuset, Skjeberg: Legacy brukermøte.

Kjære medlemmer!

Endringer

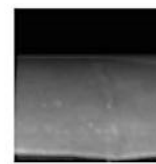
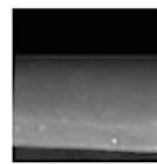
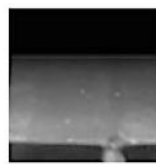
Endringer, om de er små eller store, må vi leve med. De vi velger selv er lettere å forsones seg med enn de som blir tredd ned over hodene våre. For ikke lenge siden endret Digitalarkivet utseende. Nå har vi vent oss til det nye og husker ikke lenger hvordan den gamle så ut.

En ganske stor endring som vi påtvinges av Microsoft er at Windows 10 ikke oppdateres etter 14. oktober. I datahjørnet har vi noen tips om hvilke muligheter som byr seg. Et bytte fra Windows 10 til Windows 11 er en grei sak. Litt uvant i starten, men man finner fort ut av det. Windows 11 er mer rettet mot andre maskintyper enn en standard PC. KI (kunstig intelligens) er innebygd. Det samme er oversettelser, og behandling av media er mer avansert enn tidligere. Windows 11 vil i de fleste tilfellene være raskere enn forgjengeren.

En endring som framstår som et tilbud og ikke påtvinges oss er økt bruk av skytjenester. At det er en helt frivillig endring blir en definisjonssak. Det blir flere og flere løsninger som tilbys som skytjeneste og ikke på noen annen måte.

I programmet utover høsten vil DNA være sentral. I oktober får vi celebært besøk fra en tysk slektsforsker. På samme måte som i fjor samarbeider vi med Oslo og Akershus om å arrangere slektsforskerdagen. De har større «muskler» enn vi har i Østfold. De har også kortere vei og lettere adgang til bra foredragsholdere og på grunn av større publikum trekker de flere stands.

Henning Pytterud

Slektsforskerdagen 2025

Vil du finne dine røtter? Kom på
Slektsforskerdagen **25. oktober!**

Velkommen til en spennende dag med foredrag, stands og mulighet
til å få hjelp av erfarne slektsforskere hele dagen. Alt er gratis.

Sted: Riksarkivet, Sognsveien 221, Oslo.

Årets tema: Farvel Norge - Om utvandringen til Amerika

Lørdag 25. oktober 2025, klokka 10:00 - 16:00

Slekt og Data Oslo/Akershus arrangerer Slektsforskerdagen
sammen med Slekt og Data Østfold, Arkivverket og Oslo Byarkiv.

10:00 – Lokalene åpner: stands og veiledning starter

11:00 – Åpningstale, velkommen og praktisk info

11:30 – Foredrag: «Til Amerika på fattigvesenets regning»

v/Christin Emilsen

13:00 – Foredrag: «Drømmen om Amerika» v/Gøril Grov SørDAL

14:30 – Foredrag: «Ørkenen Sur» v/Thor Gotaas

16:00 – Lokalene stenger

Annet:

Det blir også minikurs i emigrasjon for slektsforskere.

En rekke utstillere gir veiledning om sine tjenester og produkter.

Claudia Stock fra Tyskland gir veiledning og hjelp med tyske aner.

Slektsforskerhjelp av erfarne slektsforskere. Åpen kantine.

Crossings200 – Drømmen om Amerika

Referat av Margaret H. Strand

Illustrasjonsbilde fra [nettsiden til Crossings200](#)

På medlemsmøtet den 22. mai fikk vi høre en orientering fra Kari Stumberg Omholt om Crossings200 jubileet. Kari er engasjert i Jubileumskomiteén som representant fra [Landslaget for Lokalhistorie](#), der hun er nestleder. Mange organisasjoner og foreninger over hele landet er med og bidrar til markeringen av jubileet, som feires ikke bare i Norge, men også i Nord-Amerika. [Anno Norsk Utvandermuseum](#) i Ottestad er ett av flere museer, bibliotek og arkiv som bidrar, og mange kommuner og fylkeskommuner i områder med mye utvandring har også engasjert seg.

Kari H. S. Omholt

Foto av skipet
fra [hjemmesiden til Restauration](#).

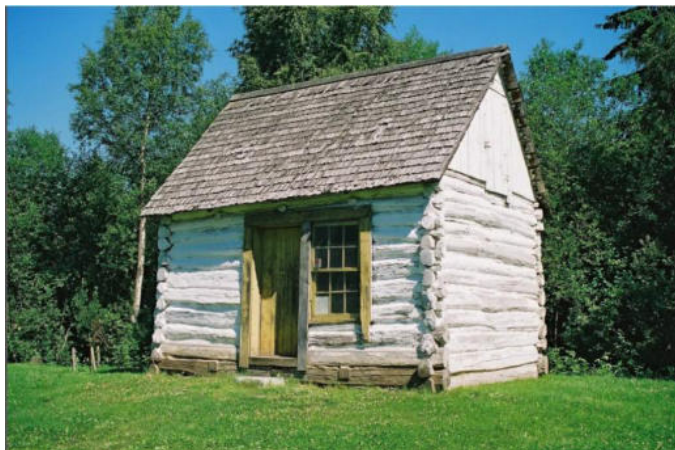
Det blir mange arrangementer på begge sider av Atlanterhavet i løpet av året, men viktigst er seilasen med Restauration, en kopi av den opprinnelige sluppen som dro fra Stavanger i 1825, den 4. juli i år og fulgte den samme ruten til New York. Det ble feiret i Stavanger med kongebesøk, og mange kulturelle tilstelninger. Man kan følge med seilasen her:

<https://www.restauration.no/crossings-200/tidslinje-2025-seilas>

Oversikt over høstens Crossings200 arrangementer finner dere her:

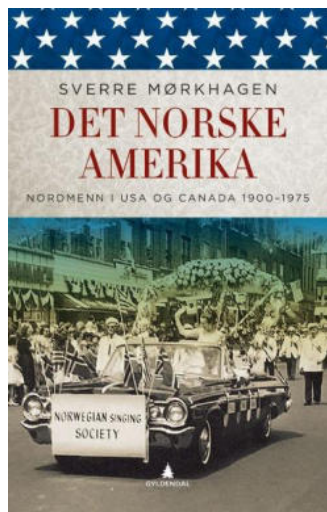
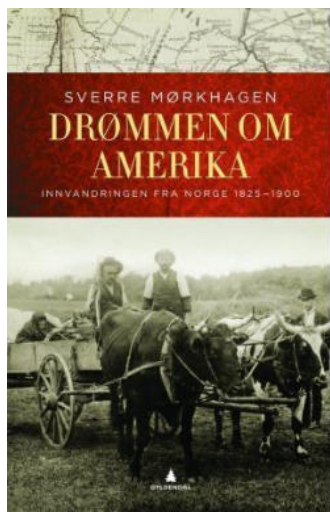
<https://utvandermuseet.no/2025/hva-skjer>

Kari har tidligere skrevet om jubileet i Østfoldslekt 2-2024. Her følger noen glimt fra hennes presentasjon den 22. mai.

Gundersonstua, en typisk nybyggerbolig, fra Utvandremuseets friluftsamling

Kari innledet ved å referere til to av Sverre Mørkhagens bøker: *Drømmen om Amerika*, som omhandler innvandringen fra Norge 1825-1900; og *Det norske Amerika, om nordmenn i USA og Canada 1900-1975*.

Den første boken hans i serien «Den norske utvandringen til Amerika» het *Farvel Norge*. *Drømmen om Amerika* var en tidsånd som motiverte mange, spesielt unge mennesker, til å håpe på bedre fremtidsutsikter for seg og sine etterkommere i Nord-Amerika, et nybyggerland med frihet og muligheter for den som var villig til å arbeide.

Kari refererte til [Statistisk Sentralbyrås statistikk over utvandrede](#) som viser at de fleste utvandrere var mellom 20-25 år gammel, at også mange barn reiste, at det var flere menn enn kvinner som dro, hvorav de fleste fikk jobb i gruver eller i industrien.

Hun omtalte de gode utvandrerdatabasene til Norway-Heritage, som har passasjerlister, lister over emigrantskip, bilder av skip mm. Ellis Island Foundation har [gratis søkesider](#) for passasjerer

som reiste inn til USA via New York: emigrantmottaket i Ellis Island fra 1892, og Castle Garden fra 1855-1890.

Kari Omholt minnet også på at Slekt og Data nr. 1, 2025 omhandler utvandringen til Amerika og har mange gode tips for dere som vil følge sporene til utvandrere i slekten.

Kari fortalte at utvandring fra Østfold begynte senere enn mange andre steder. Det var godt med arbeidsplasser og industri i Østfold og mange svensker flyttet hit for å få arbeid. For svensker ble Norge kalt «Lille Amerika», sa Kari.

Hun tok opp emnet om lengden på reisen. I seilskipenes tid kunne overfarten ta i gjennomsnitt 46 dager, dampskip to uker, og den norske amerikalinjen i 1915 ca. 8 dager. I tillegg kom reisen til Kristiania, eventuelt til en annen havneby, til fots eller med sine eiendeler på en kjerre.

Vi fikk høre historien om Cleng Pearson, som var en pionér når det gjaldt utvandring fra Norge.

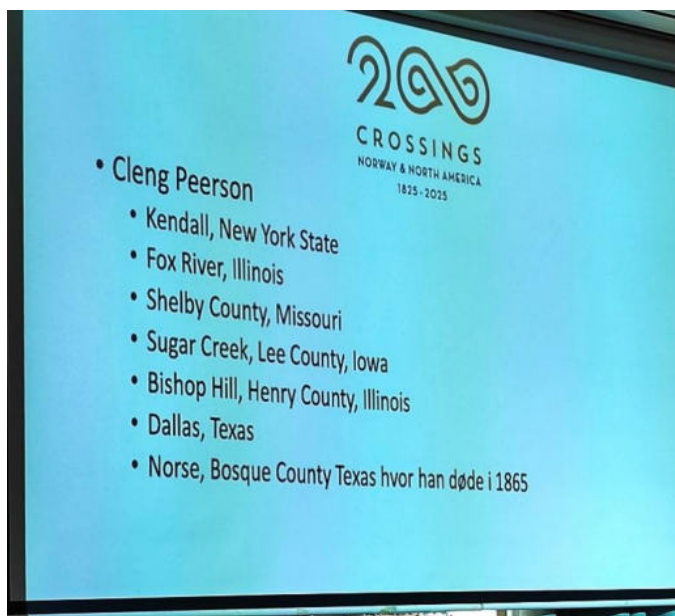

Fra fotomontasje i Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige, Skedsmokorset, i forbindelse med markeringen av 200-års jubileet.

Han hadde vært en tur i USA i 1821, for å undersøke forholdene, og fant et område i Kendall i staten New York som han mente var godt egnet til nybyggere. Den lå ikke langt fra Ontario-sjøen. De som reiste om bord i Restauration slo seg først ned der, men de fleste flyttet senere vestover til Fox River i Illinois, ikke så langt fra Chicago.

Man kan lese mer om sluppefolkets reise på nettsiden til Sons of Norway:

<https://www.sonsofnorway8021leiv.com/home/-restauration-og-sluppefolkets-reise-til-amerika>

Fra Kari Omholts presentasjon

Kari Omholt opplyste om en bok «Utvandrere fra Østfold», som inneholder navnene på ca. 15.000 personer som emigrerte fra Østfold. Boken ble utgitt av Østfold Historielag i 1988, og finnes på [Nasjonalbibliotekets nettbibliotek](https://nasjonalbibliotekets.nettbibliotek). Emigrantene er organisert etter kommune.

Vi fikk deretter se på statistikk fra Minnesota, der nordmenn utgjorde en stor andel av innvandrerne.

Et eksempel fra Minot, North Dakota, USA, der det feires amerikansk høstfest på norsk vis. Les mer på: <https://hostfest.com/>

Og Kari gjorde oss kjent med betydningen av norsk kultur i Midtvesten i dag, der etterkommere av norske innvandrere er stolte over sin norske arv og viderefører norske tradisjoner.

STØTT OSS MED DIN GRASROTANDEL

Grasrotandelen gir deg som spiller i Norsk Tipping mulighet til å bestemme hvem som skal motta noe av overskuddet til Norsk Tipping. Hver gang du spiller, går inntil 7% av din spilleinnsats til den grasrotmottakeren du velger – uten at det går utover din innsats, premie eller vinningsjans. Vi oppfordrer deg til å støtte oss i SLEKT OG DATA ØSTFOLD.

**SLEKT OG DATA
ØSTFOLD**

Bli grasrotgiver i dag! Du kan bli grasrotgiver i alle Norsk Tippings kanaler eller ved å sende SMS «Grasrotandelen 993536431» til 2020.

Nye muligheter for å realisere slektsbok

På medlemsmøtet i Askim den 28 august hadde vi besøk av Julie Azora Olsen. Jeg inviterte henne til å fortelle om hvordan hun hadde laget en slektsbok. Jeg trodde jeg visste om det meste om bokproduksjon, men fikk flere overraskelser.

På møtet viste hun fram to bøker. Den ene var splitter ny. Julie fortalte mye om hvordan hun kontaktet slekta for å få fram detaljer og kanskje noen bilder. Et tips var å ikke gi seg. Hvis en tremenning ikke ville bidra, tar vi fatt i en annen.

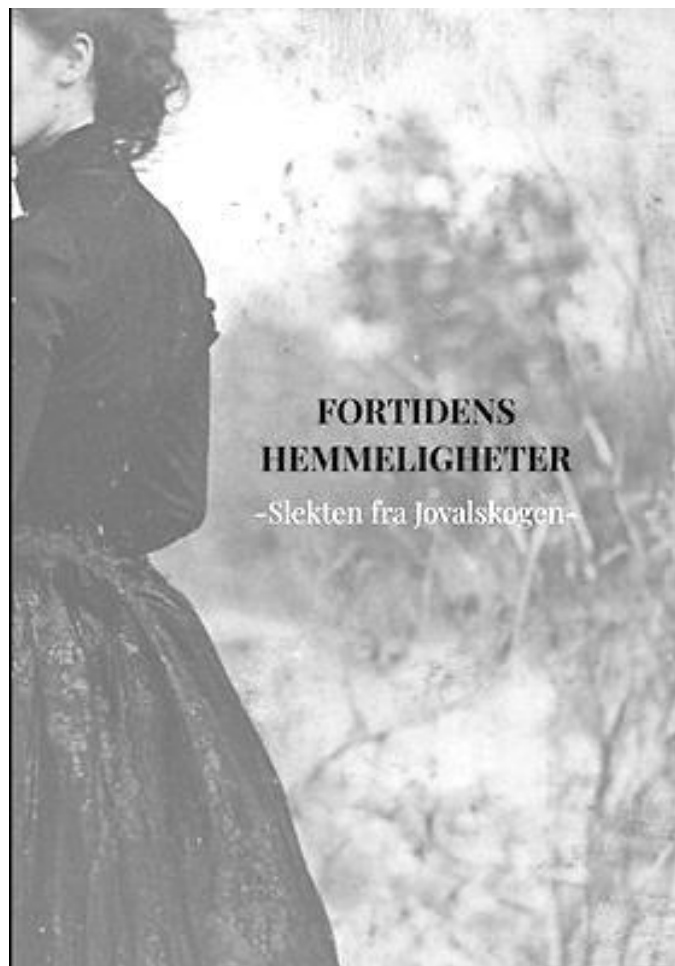
Første overraskelse var at hun brukte skytjenesten «Canva» for å brette om boka. Canva har mange av funksjonene i InDesign, men er gratis å bruke. En rekke maler og formater er tilgjengelig som gjør utformingen lett. Det finnes også en betalingsversjon med funksjoner for gruppearbeid og arbeidsflyt.

Hun hadde skrevet teksten i Word og importerte den i Canva etter hvert som sidene fyltes opp. En PDF-fil med sluttproduktet ble overført til trykkeriet.

Her kom overraskelse nummer to. Jeg visste om den amerikanske tjenesten «blurb» der man kan få trykket boken et eks om gangen hvis ønskelig. Blurb har noen ulemper som gjør det vanskelig å tilpasse våre formater. Avstanden til USA er også merkbar med dollarkursen slik den er for tiden.

Hun hadde brukt en lignende europeisk tjeneste [bod.com](https://www.bod.com/). BOD står for «Books on Demand». Tilbudet der passer mye bedre for våre forhold. Firmaet holder til i Tyskland, men de har [norsk nettside](https://norsk.nettside.no/) med menyen på norsk.

De har et enkelt tilbud der du får trykt det antallet du vil, og det skjer ingen oppfølging. Du

Forsiden på boka slik den framstår i nettbokhandelen.

kan også betale litt mer og få boka synlig i alle nettbokhandlere. Når noen bestiller boka, blir den trykt og levert via en bokhandel.

Julie hadde forhørt seg i familien og det var ca. 30 slektninger som ville ha boka. Antallet ble bestilt og levert på døra. Jeg mener hun nevne at fraktkostnadene var ca. 600 kroner.

Jeg lagde et eksempel med en bok i format 17x22 med 100 sider med 12 sider i farge i premiumtrykk på 120 g papir og stivbind. Beregnet pris for ett eks ble 142,77.

Windows 10 etter 14. oktober

Mange har Windows 10 og er fornøyd med det. 14. oktober vil Microsoft slutte å sende ut oppdateringer for Windows 10. Det vil være mulig å fortsette med Windows 10. De oppdateringene som fikser feil og endrer funksjonalitet kommer vi ikke til å savne. Verre er at sikkerhetsoppdateringer også opphører. Da vil man bli mer og mer utsatt for «skurkestreker». Alternativene dine er:

Oppgradere til Windows 11

Dette vil være det naturlige valget, men det er ikke alle maskiner som støttes av Windows 11. En vanlig årsak er at Windows 11 krever TPM 2.0. Noen maskiner har dette og mange andre har det, men det er ikke aktivert. Microsoft har et verktøy du kan laste ned og kjøre. PC Health Check-verktøy kan fortelle deg om du kan oppgradere. Hvis du mangler TPM 2.0 er et tips å google maskinmodell og TPM 2.0.

Jeg har to maskiner som begge er relativt nye. Ingen av dem kunne ta Windows 11, men begge kunne aktivere TPM 2.0 og deretter oppgradere. Det kan være at du kan gjøre en endring i BIOS for å aktivere TPM 2.0. Denne endringen heter ikke nødvendigvis noe med TPM i det hele tatt.

Ta backup av viktige filer før du oppgraderer.

Microsoft garanterer å holde Windows 11 oppdatert til 2031. Brukergrensesnittet er ikke helt det samme som i Windows 10, men etter et par dager bør du finne fram greit. Hvis din Windows 10 ikke er veldig gammel kan du oppgradere gratis.

Kjøpe ny maskin

Hvis din gamle maskin er blitt litt «slapp» kan det være på tide med en ny. En ny maskin vil gi deg garantier og en moderne rask maskin. De fleste nye maskiner har Windows 11 ferdig installert.

Bytte av maskin vil medføre en del jobb med å flytte program og data fra den gamle.

Fortsette med Windows 10

Denne løsningen kan vanskelig forsvares som en permanent løsning. Du kan kjøpe deg et år eller tre før du bytter maskin. Du bør installere et godt antivirusprogram som oppdateres jevnlig. Du bør også være forsiktig med å surfe ukritisk på nettet. På lang sikt vil det være program og drivere som slutter å virke.

Bytte operativsystem

Dette må betraktes som en teoretisk mulighet. En eller annen Linux-variant (Ubuntu e.l.) er det mest aktuelle. Det er gratis, og det setter lite krav til maskinen. Ulempen er at programmene du brukte på Windows 10 ikke vil funke på Linux. Det finnes bare ytterst få unntak og da er det snakk om program som kommer i egne versjoner for Linux. Hvis du bruker maskinen bare til surfing på nettet vil Linux tilby et bra alternativ. Det finnes bra nettlesere for Linux og de følger vanligvis med når du installerer.

Linux oppdateres jevnlig.

Linux er ganske forskjellig fra Windows selv om man ved et raskt blikk vil kjenne igjen mye.

Chrome OS fortjener å bli nevnt i denne sammenhengen. Operativsystemet er utviklet av Google som et alternativ til Windows. På samme måte som for Linux, kan du bare kjøre program som er beregnet for Chrome. De vanlige programmene som Office finnes i versjoner for Chrome. Det er også maskiner i salg som leveres med Chrome i stedet for Windows. Verdt å forsøke hvis du ikke er avhengig av å kjøre et stort utvalg av Windows-program.

Släktforskar dagarna 2025

Tekst og bilder: Margaret H. Strand, Petter Lilleby og Kai-Samuel Vigardt

«Med forntiden in i framtiden»

De svenske slektsforskerdagene fant sted helgen 23-24. august på Rocklunda, et stort messe- og idrettsområde litt nord for Västerås Sentrum. Tre representanter fra Slekt og Data Østfold var til stede, styremedlem Kai-Samuel Vigardt, sekretær Petter Lilleby, som selv har svenske aner; og varamedlem og redaktør Margaret H. Strand. Vi hadde gleden av å være sammen med tre kjente fra styret i Slekt og Data Oslo/Akershus og andre norske slektsgranskere, så helgen ble trivelig sosialt så vel som faglig givende. Vi er etter hvert blitt kjent med en del svenske slektsforskere også.

Som mange av dere vet, er de svenske slektsforskerdagene organisert på en annen måte enn i Norge, der man pga. store avstander har tilstelninger i de fleste fylkeslag omkring i landet. Det har vi også hatt i Østfold, frem til i fjor der vi for første gang slo oss sammen med O/A på Rikskarkivet. Oppmøtet fra Østfold i fjor var ikke veldig stort, men vi håper at de som kom fikk en rik opplevelse; og at mange flere vil finne veien dit den siste lørdagen i oktober. Ta med familie, venner og de slektsgåtene du gjerne vil finne svar på. Der møttes mange eksperter på hver sine felt, og det er en sal med PCer og erfarne slektsforskere tilgjengelig for å hjelpe de besøkende. Foredrag om utvandring vil det også være.

I Sverige har de én felles slektsforskerdag, med en lokal forening som vertskap. I år var Västerås Släktforskar klubb ansvarlige. Arrangementet i Sverige er derfor mye større, og noen av de kjente aktørene i slektsgransking er med som sponsorer, slik som Arkiv Digital og Ancestry.se. Sveriges Släktforskarförbund er en viktig pådriver, så vel som Föreningen DIS (som tilsvarer Slekt og Data i Norge), og i tillegg deltar FamilySearch, MyHeritage, svenske bibliotek og arkiv, lokale foreninger og bygdelag fra hele landet, samt forfattere og noen kommersielle selskaper som selger slikt som anetavler, bøker og lignende materiell som er relevant for slektsforskere; krus, caps og t-skjorter fantes også å få kjøpt med genealogi-relaterte motiver. Det er derfor en rik opplevelse å være med, og anbefales til alle som har interesse for svenske røtter. Neste år blir arrangementet holdt i Borås, med temaet «Från kyrkoarkiv till DNA-forskning», så planlegg allerede nå å være med!

Temaet for i år var: «Med forntiden inn i framtiden»

«Förr släktforskade vi på plats i kyrkor och arkiv, det var omständligt och tidskrävande. Sedan digitaliserades kyrkböckerna. Nu forskar vi effektivt via nätet. Fler och fler arkiv blir tillgängliga för oss släktforskare. DNA ger oss våra forntida anor! I framtiden bygger AI våra släkträd.»

Og foredragene tilbød noe for ethvert behov:

- Jonas Ahlberg/Peter Bergström – Historiska dagstidningar i släktforskningens och skrivandets tjänst
- Sigbjørn Alapnes Elvebakken – Släktforskning i Norge och dess digitala källor
- Karin Borgkvist Ljung – Riksarkivets dolda skatter
- Kalle Bäck – Maten och dryckens historia

- Susanne Cassé/Ulla Göthe – Utforska platsen och torpinventeringar – Hembygdsrörelsens bidrag till släktforskningen
- Eva Edberg – Den indelte soldatfamiljens liv under 1700-och 1800-talet
- Thomas Fürth – Släktforska i Stockholm
- Karl-Magnus Johansson – AI och medborgarforskning
- Linda Kvist – När DNA-resultatet förändrar livet
- Anna Linderholm – Släktskapsanalyser med hjälp av gammalt DNA från förhistoriska individer
- Jens Ljunggren – Den svenska idrottens historia
- Michael Lundholm – Källkritik
- Fredrik Mejster – Att bli hel genom att veta – Om DNA, ursprung och att hitta hem
- Leif Mörkfors – Gård och fastighetsforskning
- Kari-Matti Piilahti – Släktforskning i Finland och dess digitala källor
- Lena Norberg – Historiska kartor
- Lena Ringbrant Ekelund – Leta emigranter i Amerika med hjelp av Ancestry.se
- Ted Rosvall – Sherlock Teds svåraste fall
- Peter Sjölund – 7 sätt att använda AI i din släktforskning
- Maud Wedin – Skogsfinnarna – En resa i tid och rum genom 450 år
- Gunnar Wetterberg – Ingenjörerna och dess historia
- Ann Vinberg/Oskar Spjuth – Äs – en tidig medeltida kyrka och kyrkogård i Romfartuna
- Angelica Öhrn – Klä siffrorna i människor och skriv för barnen

Korte referater av noen av fpredragene følger:

Peter Sjölund, om bruk av KI i slektsforskning:

«Tänk om du hade en supersmart assistent, som grävde fram fakta och hjälpte dig att skriva om dina släktingar! Nu kan du låta AI läsa gamla dokument, dagstidningar m.m. och snabbt koppla ihop information om personer och platser. AI kan hitta luckor i din forskning och föreslå en plan för fortsatt forskning. Eller varför inte låta AI skapa bilder för att illustrera dina släktberättelser?

Den rikskände DNA-detektiven Peter Sjölund delar med sig av sina bästa tips för hur du kan använda dig av AI i släktforskningen.»

Peter Sjölund er en erfaren slektsforsker, forfatter og DNA-ekspert. Han innledet ved å nevne en del KI programmer, slik som ChatGPT, Perplexity, Gemini AI, Meta AI, Claude og Copilot. Disse kan brukes som forskningsassistenter, men før man går i gang bør man ha en forskningsplan slik at man vet nøyaktig hva man ønsker å oppnå.

Det er viktig å lære seg å anvende prompter riktig. En PROMPT er en instruksjon eller forespørsel til KI programmet som gjør at det kan generere relevante svar. En prompt skal være spesifikk, konsis og man

må gi nok fakta slik at programmet ikke begynner å «hallusinere» eller skape irrelevante opplysninger, men kan finne korrekt og relevant tilleggsstoff.

Man kan taste inn noen fakta og be KI programmet å skrive en fortelling. Her vil man ofte få mange bakgrunnsopplysninger, som vil berike en slektsbok, for eksempel. Man kan be om å få fortellingen i ulike stilarter, eller tilpasset personer av forskjellig alder og utdannelsesnivå.

KI kan skape ikke bare tekst, men også bilder. Sjölund brukte eksemplet av en forfar som var sjømann på 1700-tallet, som han selvfølgelig ikke hadde fotografi av, og ba derfor programmet om å skape et portrett av ham. Sjölund viste oss resultatet, et fint «maleri» av en sjømann i datidens klesdrakt med et seilskip i bakgrunnen.

Bilder kan skapes i mange stilarter. Man kan f.eks. be om et bilde i Van Gogh stil, Picasso-stil osv. Her igjen kan man prompte programmet til å skape et bilde tilpasset en barnebok. KI kan oversette ikke bare språk, men stiler og nivåer tilpasset en 6-åring eller en professor.

I følge Sjölund er en slektsforskers største utfordring å få barn og barnebarn interessert i slekten. Her kan KI være et nyttig verktøy for å presentere stoff i lettest språk, og med illustrasjoner som vil appellere til barn og ungdommer. Han viste noen morsomme eksempler av slike KI-skapte illustrasjoner på skjermen.

KI kan sammenfatte lange og vanskelige tekster på en konsis og lettfattelig måte. Vil man f.eks. ha litt historisk bakgrunn til en slektsbok, kan man bruke denne funksjonen.

KI kan også ekstrahere informasjon fra et avis-utklipp eller et dokument. Sjölund viste et eksempel av en begravellesreportasje fra en amerikansk avis, der mange av de tilstedeværende var nevnt ved navn og med slektskapsforhold til den avdøde. KI kan ekstrahere navn på personene og skape en liste, også i tabellformat, om ønskelig. Dette er derfor av stor nytte for slektsforskere, som ønsker konsise personopplysninger.

I tillegg til å skape bilder ved hjelp av KI, kan man gjenskape bilder, for eksempel gamle falmete eller ødelagte bilder kan bli betydelig forbedret. Man må være klar over at slike manipulerede bilder ikke nødvendigvis viser personene helt realistisk. Dersom man legger ut bilder på nettet som er gjenskapt ved KI, bør man merke dem som sådanne, i tilfelle andre kopierer dem og sprer dem videre.

Oppsummering av Sjölund's 7 måter å bruke AI i slektsforskning, av Petter Lilleby:

1. *Prompte. Ha en samtale med AI. Assistenten er alltid klar og har lest alt.*
2. *Bruk AI til å lage en forskningsplan. Du kan be om linker til kildene.*
3. *Lag bilder fra stedene eller fins det malerier fra stedene. Få barnebarna interessert ved å lage barnetegninger.*
4. *Når du har et dokument, kan det skrives på forskjellige måter. Be AI om å skrive det til en 7 åring.*
5. *Gi et referat og forklar et dokument.*
6. *Trekk ut informasjon. Eksempelet han brukte var en amerikansk dødsannonse, hvor det kan stå en hel masse. Her kan du be AI om en oversikt over hvem som er i slekt.*
7. *Gjenskape bilder.*
8. *(Ekstra) AI er flink til å lage historier om sogn.*

Ancestry og utvandrere

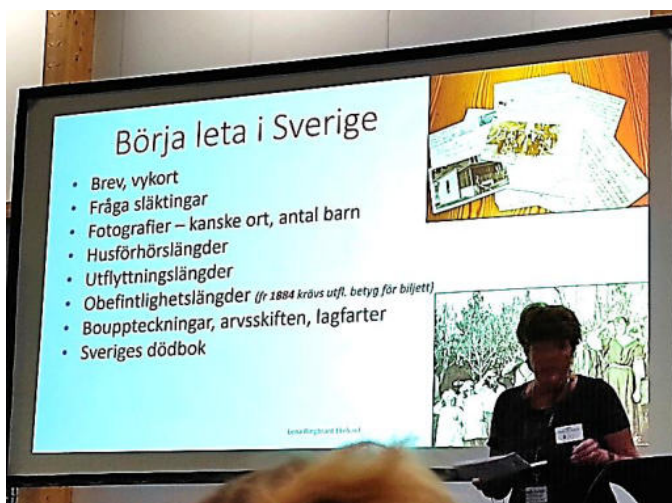
«Vill du börja leta efter dina svensk-amerikaner eller har du letat och kört fast? Lena Ringbrant Ekelund, pensionerad mellanstadie lärare, som släktforskat i 30 år med speciellt intresse för emigrantforskning, föreläser om detta. Hon berättar om hur du börjar leta i Sverige för att sen använda Ancestry.se för att följa släkten till Amerika. Lena går igenom vad det finns för databaser, ger tips som underlättar sökningen men även hur du sparar dina fynd och källor.»

Lena Ringbrant Ekelund fra Skåne, som har vært lærer av yrke, ga en utmerket presentasjon om hvordan man kan anvende Ancestry til å finne opplysninger om utvandrere. Selv om jeg har brukt nettsiden mye til dette formålet, fikk jeg noen nyttige tips.

Ancestry.com har en svensk nettside, Ancestry.se, og det var denne hun brukte i sitt foredrag, men fremgangsmåten er den samme. Den svenske utgaven er mer fokusert på svenske kilder.

Hennes første råd er det vi også stadig gjentar, **begynn med hjemlige kilder!** De svenske kirkebøkene har gode opptegnelser over utflyttede, folk måtte jo til sognepresten for å få en flytteattest, noe som var påkrevd for å kunne kjøpe en billett på en svensk havn. Men i Sverige har de også lister over folk som har forsvunnet fra sognet uten å melde fra, *Obefintlighetsregister*.

Fra Lena Ekelunds presentasjon

Ekelund nevnte også verdien av bouppteckningar, skifteprotokoller som viser arvingene til avdøde svensker. Her kan man ofte finne navn på arvinger som utvandret med opplysninger om hvor de befant seg. Og man ser ofte hva de kalte seg i USA, navnet kunne være betydelig forandret fra deres opprinnelige svenske navn.

Når man skal søke i Ancestry, anbefalte Ekelund å bruke den avanserte søkesiden, der man kan skreddersy søkekriterier etter behov. Og hun brukte gjerne søk i samtlige databaser først, for da ville hun få treff i Sverige, Nord-Amerika og eventuelt også andre steder den utvandrede kunne ha oppholdt seg.

För- & andranamn: Etternamn:

Ort där din släkting kan ha bott: Födelseår:

Visa färre alternativ ^ ☐ Matcha alla termer exakt

Lägg till händelse: Födelse Vigsel Avled Bostadsort Alla händelser Mer v

Lägg till släkting: Far Mor Syskon Maka/make Barn

Nyckelord:

Kön: Hårstamning/nationalitet:

Samlingens inriktning:

☒ Historiska dokument ☒ Släkträd ☒ Berättelser och publ. ☒ Bilder och kartor

Den avanserte søkesiden i Ancestry, der man kan skreddersy søkekriterier

Hun demonstrerte hvordan man kan velge et bredere eller mer eksakt søk ved å flytte på knappene. Man kan også innsnevre søket ved å velge land i stedet for *Alla samlinger*, og bruke filtrerne for kildetype og tidsperiode.

Din sökning

Bred Exakt

daniel
festin
Född: 1880

Inriktning:

Filtrera

> Folkräkningar och röstlängder	46
> Födelse, vigsel och död	100
> Militärtjänstgöring	49
> Immigration och resor	11
> Tidningar och tidskrifter	9

Fra Ancestry.se

Ekelund gjorde oss også oppmerksomme på blyant-ikonet, som lar oss tilpasse søkekriteriene vi tidligere har tastet inn i rubrikkene. Hun sa at det som regel vil være svensk stavemåte på passasjerlister fra Sverige, men at det kunne skje forandringer i lister fra Liverpool eller andre utenlandske havn.

Man kan også bruke trunkeringstegn i Ancestry.

Stjernetegnet * kan erstatte opp til 5 bokstaver, og spørsmålsteget ? én bokstav. Fødselsår i kildene kan variere en del, så Ekelund anbefalte ikke søk på eksakte årstall.

I tillegg til personsøk i samtlige databaser, kan man velge ut en samling fra Ancestry sitt kortregister, eller fra emnene i nedtrekksmenyen.

Senere passasjerlister inneholder flere opplysninger enn de tidligste, og fra ca. 1907 kan de dekke to sider.

Vi ble fortalt om Ancestry sin omfattende samling *Emigranten Populär, 1783-1951*. I tillegg til utvandrede fra svenske havnebyer, inneholder den personer som reiste ut fra København og Hamburg. Vær oppmerksom på at også noen nordmenn reiste via Göteborg eller andre europeiske havner.

Lena R. Ekelund demonstrerte eksempler på utvandrede fra Sverige til Nord-Amerika, og hvordan man i enkelte tilfeller kan finne ut mer om en person som dro ved å søke på søsken eller andre familiemedlemmer som også forlot hjemlandet.

«Fantasi, det måtte man ha!»

Sitat fra Lena Ekelund, da hun forklarte om søketeknikker, og at man bør tenke alternativer hvis første forsøk ikke fører frem.

Hun forklarte om US folketellinger, at disse finnes fra 1851 (færre stater den gangen) frem til 1950, som er den siste som er frigitt, med unntak av 1890-tellingen som ble ødelagt ved brann. Enkelte stater har tellinger for 1895 og 1905.

Det hender at det kan være transkripsjonsfeil i disse tellingene i Ancestry, men det er mulig å sende inn rettelser.

Ancestry har en forskningsassistent i høyre spalte. Når man ser på treff, kommer det opp forslag til andre poster som kan være relevante for vedkommende man søkte etter.

I folketellinger bør man derfor klikke på de forskjellige personene i den transkriberte versjonen, slik at man får opp forslag på andre kilder de kan opptre i.

Ekelund nevnte nyttige kilder slik som nekrologer og dødsannonser, som kan inneholde opplysninger om avdødes familiemedlemmer.

Ancestry har lenker til treff i FindaGrave, og der kan man ofte finne, ikke bare et bilde av gravsteinen, men også tilleggsopplysninger om familie-medlemmer, og bilder som slektninger har bidratt med.

Mønstringskort fra 1. og 2. verdenskrig kan gi mange detaljer om menn i vernepliktig alder, bl.a. navn på hustruen.

Lutherske kirkebøker i USA kan inneholde utvandrere fra Skandinavia, og der kan man prøve søk på fødested.

Såkalte *Vital records*, dvs. kilder om fødsler, vielser og dødsfall, finnes i varierende antall i Ancestry.

US statsborgerskapspapirer finner man i Ancestry, men man får ikke nødvendigvis treff på alle emigranter. Prosessen var i to steg, man måtte først avgi en erklæring kalt «*Declaration of Intention*», der man formelt skrev under på at man aktet å bli US statsborger og oppgi sin tidligere tilhørighet. Deretter fulgte selve søknaden om statsborgerskap, og utstedelsen av en statsborgerskapsattest.

Amerikanskt medborgarskap

- Naturalizations records
  - NA
  - AL = Alien
- Två steg
  - avsiktsforklaring
  - ansökan om medborgarskap
- - 1922 fick maka automatiskt
- - 1940 barn fick när fadern fick det

Ancestry har også slektstrær, men man bør alltid sjekke opplysninger fra andres trær mot originalkilder.

Avhengig av abonnementet man har, kan man få tilgang til skannede aviser fra USA, med vielsesnotiser, dødsannonser og nekrologer, i tillegg til artikler der vedkommende er nevnt.

SSDI (Social Security Death Index), inneholder opplysninger om personer som døde mellom 1935 og 2014. Ikke alle dødsfall finnes nødvendigvis i databasen, kun de som ble rapportert til SSA, ofte i forbindelse med en søknad om gravferdsstønad, pensjon eller andre ytelser fra det offentlige.

DNA og slektsforskning:

Refleksjoner fra et foredrag med Fredrik Mejster
(av Kai-Samuel Vigardt)

Fredrik Mejster holdt et tankevekkende foredrag om DNA som verktøy i slektsforskningen, og hva genetiske funn kan bety for enkeltmennesker og familier. Mejster har i en årrekke bistått mennesker i jakten på sine røtter, og han har bidratt i kjente TV-produksjoner som *Allt för Sverige*, der amerikanske etterkommere av svenske utvandrere får innsyn i sin slektshistorie. Han beskrev hvordan disse møtene ofte blir emosjonelle, når personer endelig får «åpne skattekisten» med informasjon som kaster lys over deres opphav.

Familiehemmeligheter og skjulte historier

Mejster illustrerte med eksempler fra egen familie. Hans bestemor vokste opp i den tro at hennes besteforeldre var hennes foreldre, mens det i realiteten var en tante som var hennes biologiske mor. Slike historier, der familiehemmeligheter gradvis avdekkes, er ikke uvanlige i slektsforskning – og DNA-tester gjør det i dag vanskeligere å skjule fortiden.

Han pekte også på hvordan DNA har fått en sentral plass i flere svenske TV-program de siste årene, blant annet *Arvinge okänd*, *Genjägarna* og *Allt för Sverige*. Felles for disse formatene er at de bygger på folks lengsel etter å forstå hvor de kommer fra, og hvilken plass de har i slektens større fortelling.

Hvorfor søker vi opphav?

Et sentralt spørsmål Mejster stilte var: *Hva betyr egentlig opphav for den enkelte?* For noen handler det om identitet og tilhørighet, for andre om helse, genetiske disposisjoner eller ukjente halvsøsken. Mange som er adoptert, har flyttet til et nytt land eller vokst opp uten å kjenne hele sin familie, opplever et sterkt behov for å fylle tomrommet i slektens historie. Mejster bemerket at nysgjerrigheten ofte vokser med alderen, når livserfaringen gjør spørsmålene mer påtrengende.

DNA som verktøy – og utfordring

Han understreket at man alltid må være forberedt på uventede funn når man tar en DNA -

test. For noen vil resultatet være bekreftende og ufarlig, men for andre kan det endre hele selvforståelsen. Kanskje er du en overraskelse for noen – eller oppdager at den registrerte faren ikke er den biologiske. I slike tilfeller kan også eldre farskapssaker og vitneforklaringer være verdifulle kilder.

Ofte leter slektsforskere etter én bestemt opplysning, men ender med å avdekke helt andre historier. Et eksempel Mejster trakk frem, handlet om en mann som trodde farfaren var en svenske som hadde påtatt seg farskapet. DNA og arkivsøk viste i stedet at den biologiske farfaren var en fransk tivoliakrobat som senere emigrerte til Amerika.

I et annet eksempel fortalte Mejster om en kvinne som ble igjen i Sverige da mannen dro for å arbeide i USA. Da mannen returnerte, hadde hun fått et barn han ikke kunne være far til. Han søkte skilsmisse, og i arkivet kom kvinnens forklaring frem: barnet var resultatet av en gjengvoldtekt. Dette viser hvor dramatiske historier DNA-forskning og kildearbeid kan bringe frem i lyset.

Nye tider, nye utfordringer

Mejster påpekte også at fremtidens slektsforskning vil stå overfor nye hindringer. Siden 1980-tallet har Sverige åpnet for eggdonasjon, inseminasjon for heterofile og lesbiske par, anonyme donorer fra andre land, og surrogati. Disse praksisene vil komplisere muligheten til å følge biologiske linjer. Allerede i dag finnes skandalesaker knyttet til donor-ordninger, og i noen tilfeller har svenske myndigheter åpnet graver for å DNA-teste levninger i farskapssaker.

Dette reiser et viktig spørsmål: *Bør man alltid vite?* Mejster mente at det å søke sannheten kan være nødvendig og riktig for mange, men at det også kan ha store konsekvenser – ikke bare for den som søker, men for hele familier.

Foredraget til Fredrik Mejster ga et sterkt innblikk i hvordan DNA-testing endrer slektsforskningen. Det åpner dører til skjulte historier, men stiller oss samtidig overfor etiske og emosjonelle dilemmaer.

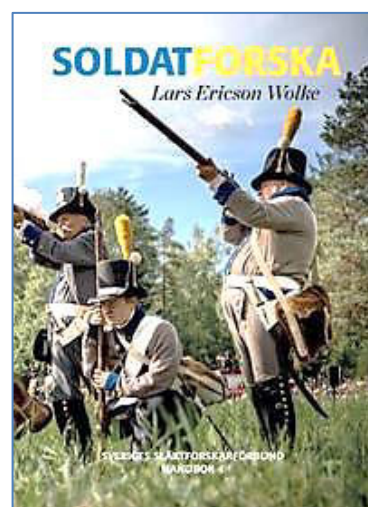
Opphav er ikke bare biologi – det handler om identitet, tilhørighet og menneskers behov for å forstå sin plass i historien.

Eva Edberg om soldatlivet

«Föredraget fokuserar på soldaten och hans familjs vardagsliv både hemma och i fält under Indelningsverket oberoende om han är knekt, dragon eller båtsman. Var kan man söka och vad man kan hitta för information om sin soldat? Hur gick det till innan 1700-talet och vad hände efter 1800 talet?....»

Eva är vice ordförande i föreningen Svenska [Släktakademien](#), som verkar för utbildning i släktforskning, inspirera till rapportering av egna forskningsresultat och utbyte av erfarenheter. Hon har själv bidragit till många av föreningens skrivna såväl som filmade berättelser som har publicerats på föreningens hemsida och YouTube kanal.»

Boken Soldatforska av Lars E. Wolke har vi nevnt i tidligere reportasjer fra de svenske slektsforskerdagene, men den ble også anbefalt av Eva Edberg som en bra kilde hvis man lære hvordan man finner flere opplysninger om forfedre som tjente i det svenske militæret.

Boken er til salgs via [Rötterbokhandeln](#), men også fra Adlibris.

Her følger noen få punkter fra Eva Edbergs presentasjon.

Vi fikk først litt historikk om det svenske forsvaret fra Gustav Vasas tid og fremover, hvordan innrulling fungerte på de forskjellige periodene og om *inskrivningslängder*, ruller over vernepliktige, eller *mönsterrullor* som de ble kalt tidligere.

Hun nevnte at det svenske Riksarkivet har en del [veiledningsfiler for nedlastning](#), hvorav mange er gratis. Blant de gratis heftene er: [Släktforskarna och Krigsarkivet](#), [Officerare och underofficerare](#); [Inndelta soldater](#), [Militært material](#); m.fl.

De viktigste online kilder finnes i *Digitala Forskarsalen* (tidligere kalt SVAR), som er Riksarkivets gratis database, tilsvarende vårt Digitalarkiv. Her finner man bl.a. generalmönsterruller, stamruller, straffejournaler mm. *ArkivDigital* har også mange skannede kilder fra militæret og flåten.

Rullene til bestemte regimenter og kompanier blir oppbevart av det svenske Krigsarkivet, som befinner seg i Täby, nord for Stockholm. Det som er digitalisert finnes på Riksarkivets søkesider.

Vi fikk høre mye om hvordan livet i soldattorpene artet seg. Mange har funnet personer som bodde i torper når de har lett etter slekt i svenske *husförhörlängder*. Frem til 1901, da generell verneplikt ble innført, var bønder i de forskjellige «rotene» pålagt å forsørge en vernepliktig soldat og hans familie, ved å skaffe åker, beite og husdyr. Det ble bygget enkle boliger til dem. Les mer om [soldattorper her](#), og om forskjellen mellom [TORP](#) og [BACKSTUGU](#) [her](#).

Søk i Digitala Forskarsalen (det svenske Riksarkivet)

I tillegg til gratis opphold på soldattorper, fikk de uniform og en beskjeden årslønn.

Det ble ført tilsyn ved soldattorpene og disse protokollene, som heter TORPSYNEPROTOKOLL finner man i regimentsarkiv ved Krigsarkivet.

Odelsgutter ble normalt ikke innkalt til militærtjeneste, da det ble sett på som viktigere at de bidro til å holde matforsyningen vedlike.

Et regiment av fotsoldater besto som regel av 1.200 mann, eller 8 kompanier, ble vi fortalt. Kavaleriregimenter besto derimot av 1.000 mann, også 8 kompanier. I kystområder ble vernepliktige båtsmenn til flåten underholdt på lignende vis. De tilhørte ikke regimenter, men båtsmanskompanier.

Eva Edberg nevnte forfatteren Claes Lorentz Grill, som selv var oberstløytnant. Han har skrevet bl.a. *Statistiskt sammandrag af svenske indelingsverket*.

[Centrala Soldatregistret](#) (som også var representert ved en stand) er en gratis portal til kilder om svenske soldater, og inneholder også en del nyttige bakgrunnsopplysninger. Databasen gir kun et kort sammendrag av opplysninger, og meningen er at man skal kontakte det lokale soldatregistret og bestille de komplette doku-

mentene mot et gebyr. Databasen over soldater er ennå ikke komplett, men er under oppbygging. Men tjente din ane i det svenske militæret, er det verdt et forsøk her.

Standen til Centrala Soldatregistret

Vi lærte også om soldatnavn og hvordan de oppsto. «Indelta» eller vernepliktige soldater fikk ofte tilleggsnavn som beskrev deres egenskaper, f.eks. Rask, Stark, Frisk, Säl, Modig, Snäll; navn på dyr og fugler slik som Björn, Varg, Örn; navn etter roten eller kompanisjefen; eller navn på våpen ol. Noen ganger ble navnet arvet av soldatens etterfølger på soldattorpet. Noen av disse navnene gikk senere i arv i familien som slektsnavn.

FamilySearch

Ulf Duvemyr underviser i bruk av FamilySearch

Fulltekstsøk i skannede kilder

På **RootsTech 2025** ble det presentert en spennende ny funksjon der en kombinasjon av KI og OCR-skanning gjør det mulig å få treff i skannede kilder som tidligere ikke har vært søkbare. Redskapen FULLTEXT SEARCH befant seg da i beta-versjon i *FamilySearch LABS*, men fra og med 28. august er den tilgjengelig under SØK/SEARCH menyen.

Jeg var nysgjerrig på denne funksjonen og spurte da en av veilederne ved *FamilySearch* standen, som viste seg å være brasilianer. Han snakket bra svensk, og vi fikk en god prat. Han demonstrerte *fulltext-search*, som jeg da fikk prøve

ut selv og fant nokså umiddelbart noen opplysninger jeg ikke hadde fra før av om en skotsk slektning som emigrerte til Massachusetts i 1908 og ble gartner hos en kjent lege.

Records

Fulltekst

Bilder

Slektstre

Slektsforskning

Katalog

Bøker

Forskningswiki

Kirkegårder

Aviser

Man kan bruke stikkord eller navn, og der man ønsker mer enn ett ord eller navn sammenhengende bør man bruke anførselstegn rundt.

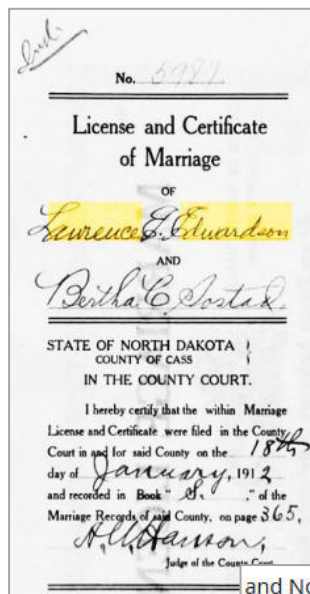
Man får da en liste over treff, og når man velger ett, får man opp den skannede avisen eller dokumentet med en transkripsjon i høyre spalte. Google Translate vil da kunne oversette innholdet til norsk, om ønskelig. Det er også en KI-funksjon for å oppsummere dokumentet, der man får et sammendrag av hovedpunktene.

Ved søk her, etter at jeg kom hjem fra Västerås, på min fars navn, «James L. Craig», fikk jeg treff i en skotsk avis som viste min egen fødsel i 1947.

[Søkemenyen i FamilySearch](#)

Det er foreløpig flest skannede kilder fra Nord-Amerika i databasene, så det er større sjanser til å finne stoff om emigranter fra Norge enn om nordmenn her i landet. Ved søk på «Magda Festin», opprinnelig Magda Petrine Pettersen fra Moss, som emigrerte til USA og giftet seg med en mann

av svensk herkomst, fikk jeg treff på eiendoms-overdragelser, saksdokumenter fra skifteretten; avisutklipp der deres sønn i marinen ble rapportert «missing in action» under 2. verdenskrig; Magdas dødsattest mm.

Eksempel på et treff i Full Tekst søk, med tilhørende transkripsjon. Vielsen til Lorentz Emil Lund Edvardsen, som emigrerte fra Nordland i 1910, til Bertha Sostad, datter til Truls Saastad fra Modum i Buskerud.

Den påfølgende siden har den fulle vielsesattesten, med transkripsjon. Disse kan lastes ned som bilder, eller PDF-dokumenter med eller uten transkripsjon.

and No. 5987 License and Certificate of Marriage OF **Lawrence E. Edwardson** Bertha C Rostad STATE OF NORTH DAKOTA COUNTY OF CASS IN THE COUNTY COURT . I hereby certify that the within Marriage License and Certificate were filed in the County Court in and for said County on the 18th day of January 1912 and recorded in Book " " of the Marriage Records of said County , on page 365 , H. W. Hanson , - Judge of the County Court . ORDED ARE BEST COPIABLES OF THE SAME

Fulltekst Søkeresultater (38)

Filtre: Samling År Sted Opptegnelsestype

Man kan filtrere resultatene ved samling, årstall, sted og type opptegnelse. Dette er spesielt nyttig hvis man søker på et nokså vanlig navn.

Nye horisonter!

En slik funksjon åpner hele nye horisonter i slektsforskning, for antall skannede kilder i *FamilySearch* er flere ganger større enn de milliarder som allerede er transkribert, indeksert og søkbare på vanlig vis.

ArkivDigital har nettopp annonsert at de lanserer et tilsvarende redskap: *maskinell texttolkning*, [les mer om dette her](#). Og flere arkiver og genealogiske selskaper vil nok følge etter.

Og Digitalarkivet har jo søk i [maskinleste dokumenter](#).

Utstillingene

Det var mange og varierte stands med genealogiske foreninger, kulturföreninger og bygdelag (*Hembygdsförbund*) fra mange deler av landet, Finland, Tyskland og de baltiske land; arkiv og bibliotek; *Föreningen DIS*; DNA-selskaper; emigrant-registret *Emiweb*; *Ancestry*; *FamilySearch*; språk-institutt; *Sveriges Släktforskar-förbund* og diverse organisasjoner og selskaper. I tillegg var det salg av bøker fra *Rötter Bokhandeln*; 12-15 forfattere som hadde plass på en stand for å selge egne bøker; og bøker, tidsskrifter, hefter og flotte anetavler til salgs fra diverse foreninger.

Noen glimt fra salene:

Skånes Släktforskarförbund

Lokalhistorie og folkedrakt

Fra forfatterbordet

ArkivDigital tilbød abonnement til messepriser.

DIS: «Vi gör din släktforskning enklare»

Rötter Bokhandeln hadde mye spennende lesestoff og databaser å by på, f.eks. Sveriges Dödbok 1815-2022

En vakker representant
fra Västerbergs-
lagens Släktforskare

Noen av de norske deltakerne: Fra v: Kai-Samuel Vigardt (styremedlem Slekt og Data Østfold), Johanne Bergkvist (Oslo Byarkiv), Laila Christensen (slektsforsker Oslo), Jan Edner (styremedlem Slekt og Data O/A) og Else E. Granum (nestleder Slekt og Data O/A)

Fra v. Petter Lilleby (sekretær Slekt og Data Østfold), Margaret H. Strand (varamedlem Slekt og Data Østfold) og Mette Gunnari (tidligere generalsekretær i DIS-Norge, slektsforsker og kursleder). Torill Johnsen fra Gjøvik, tidligere leder i

DIS-Norge, var ikke til stede da bildene ble tatt, Sigbjørn Elvebakken fra O/A var også med, og flere av de norske hadde med seg sine partnere til Västerås.

G-gruppen, som står for «Grenseløs Genealogi över Östersjön» har ressurser om slektsgransking i Polen, Estland, Lettland, Tyskland og Finland.

Om din ane var vallon, jøde, skogfinne, soldat, tysker, emigrant, immigrant, av adelig opphav eller medelsvensson, vil du finne noe av interesse under de svenske slektsforskerdagene!

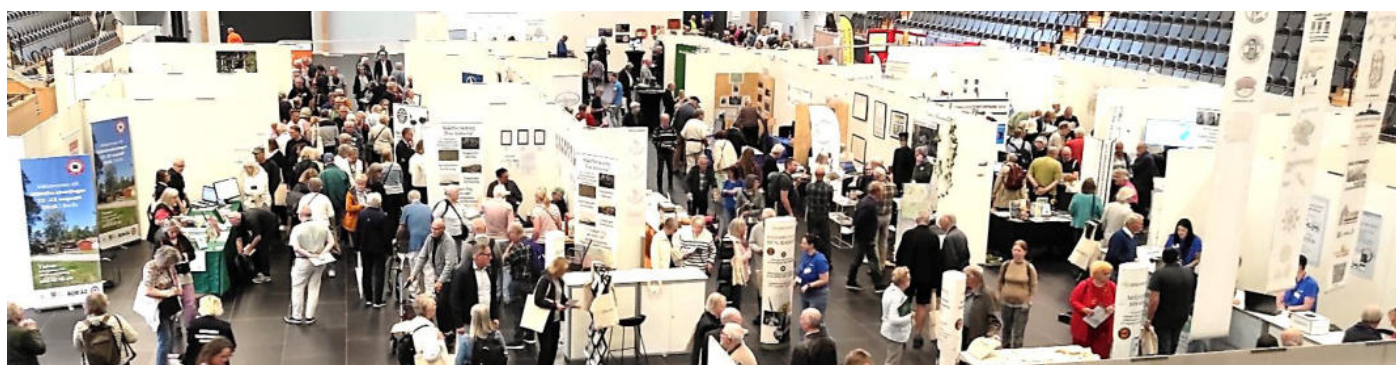
Gensere med slike tekster kunne man kjøpe der.

Släktforskarlagarna 2026

blir holdt i Borås
den 22-23. august.

Temaet blir:
«Från kyrkböcker till DNA»

Oversikt over en av to store messehaller

Fotografer en gravplass nær deg!

av Anne Marie Sandhaug

Ved Slekt og Datas store brukerundersøkelse i år kom det fram at:

- 52 % av de som melder seg inn i Slekt og Data gjør det p.g.a. Gravminner.
- 57% svarer at de som fortsetter å være medlem er det p.g.a. Gravminner.

Dette sier oss at Gravminner er et viktig verktøy for slektsforskere og andre slektinteresserte.

Skal det flotte verktøyet som Gravminner er fortsette å være «brukes» må det hele tiden vedlikeholdes og oppdateres.

Og det blir det, takket være flinke folk både i ledelse, og ikke minst pga. alle fotsoldatene.

Hundrevis av personer er ute på gravplasser landet rundt, året rundt, og fotograferer gravminner. Hundrevis av personer sitter og laster opp bilder og registrerer gravlagte i Gravminner, sånn at du og jeg kan finne de vi er på jakt etter i vår slektsforskning. Og noen av disse fotsoldatene administrerer og koordinerer det hele, sånn at resultatet skal bli et best mulig produkt for brukerne.

Og til alt overmål – mange personer landet rundt er med og gjør rettelser i Gravminner, der feil forekommer, enten av tekniske årsaker eller pga. åpenbare tastefeil.

I Østfold er alle gravplassene fotografert minst 1 gang. En ting som ikke kan gjentas for ofte er at en gravplass egentlig aldri er ferdig fotografert, fordi begravelser skjer hver uke stort sett hele året. Så har du fotografert en gravplass f.eks. i 2022, så har det garantert tilkommet flere gravminner nå, og da må gravminner f.o.m. 2022 fotograferes.

Graven til overrettssakfører Jens Christian Gundersen 1868-1945, Anna Marie Gundersen 1861-1889, lektor Carl Christian Gundersen 1862-1927 og Jenny Wilhelmine Gundersen f. Lange, 1871-1949, hustruen til Jens Christian.

*Moss kirkegård. Fotografert av Slekt og Data:
<https://slektogdata.no/gravminner/grav/c05d5bde-821c-407a-a337-afeb9d7582fa>*

Vi trenger nye og gamle fotsoldater, som ønsker være med å gjøre kvaliteten på Gravminner stadig bedre.

Og selvsagt – opplæring skal vi sørge for.

Til informasjon ligger det to webinarer om Gravminner på Slekt og Data sine sider:

- Slik søker du i Gravminner v/Renathe Johanne Wågenes
- Lær å legge til bilder og personer i Gravminner v/ Renathe-Johanne Wågenes

<https://slektogdata.no/nb/snarvei-til-vare-tjenester/se-opptak-av-slekt-og-datas-webinarer>

Vil du være med på dugnaden?

Ta kontakt med gravminneleder for Østfold, Anne Marie Sandhaug, på epost:

gravreg@of.slektogdata.no

Kvinner i kildene

av Margaret H. Strand

Våre formødre var det ikke alltid så lett å finne opplysninger om i genealogiske kilder som deres menn. Men deres historie er en del av vår egen historie. Her følger noen tips å ha i mente når man forsker på kvinner i eldre tider. Folketellinger og andre arkivkilder, spesielt de som finnes i by- og kommune arkiver, så vel som skannede aviser, kan gi nyttige opplysninger om en kvinnes stand og beskjeftigelse, og hjelpe oss å danne et fyldigere bilde av hennes liv og virke.

(En kortere versjon av denne artikkelen er tidligere trykket i Moss Historielags tidsskrift, Strandsitteren nr. 2, 2025.)

Etternavn

Det var ikke aktuelt for kvinner flest i Norge å ta mannens etternavn før mot slutten av 1800-tallet, i perioden frem til Navneloven kom i 1923. Da ble hovedregelen at kvinner fikk mannens etternavn ved ekteskapsinngåelse, men kunne fortsatt beholde sitt pikenavn som mellomnavn.

Men blant personer med høyere sosial status ble det tidligere vanlig for kvinnen å ta mannens etternavn, f.eks. «Madame Dorothea Popp». Og ugifte kvinner kunne ha et arvelig etternavn, spesielt i de større byene og havnebyer, f.eks. Eugenie Peterson, datter til Hans Blom Peterson, direktør på M. Peterson & Søn i Moss. Ellers var patronymikon og/eller gårdsnavnet vanlig i eldre tider.

I og med at navn på gården eller bostedet ofte ble brukt som tilnavn til personer av begge kjønn, spesielt på landsbygda, er det verdt å ha dette i mente hvis man søker etter en kvinne i en folketelling uten å få treff på riktig person. Er man usikker på etternavnet, kan man i Digitalarkivet forsøke «Detaljert personsøk», med fornavn og andre kriterier, dvs. uten å føre inn kvinnens etternavn i det hele tatt. Det var slik jeg fant Alma Elfrida Johnsen, som jeg til å begynne med ikke fikk treff på i 1910-tellingen. Hun het Johnsen i 1900-tellingen, og senere da hun giftet seg. Men i 1910 var hun *Hospitalslem* ved «Sommerro og Karlseng», en avdeling av Reitgjerdet Pleiestiftelse i Trondheim, og registrert med gårdsnavnet, dvs. som Alma Ugelfoten. Hun hadde kanskje blitt smittet av moren (se kapitlet om sykehus), med spedalskhet eller lepra, som det heter. Men jenta ble frisk, vokste opp, giftet seg, fikk barn og barnebarn, og ble 77 år.

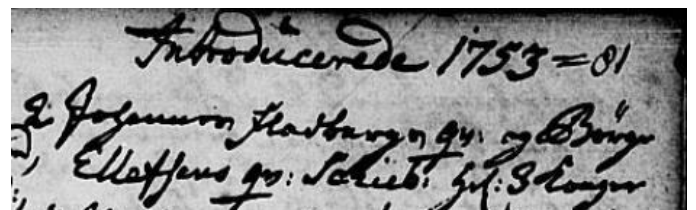
Denne type søk (med fornavn, og f.eks, fødselsår og fødested) kan man selvfølgelig bruke på personer av begge kjønn (og det kan være lurt dersom man søker et barn, for etternavn ble ikke alltid registrert ved transkribering av dåpsinnføringer i kirkebøker eller i folketellingene).

Kvinner brukte av og til ikke sitt første fornavn og kunne være registrert i kildene med et annet fornavn, Hilde Henriette Larsdatter, f.eks. som Henriette Larsdatter. Og noen ganger ble et kjælenavn registrert, ofte i tillegg til fornavnet: f.eks. Henny Elise (Nusse) Svendsen. Det tok lang tid før jeg skjønnte at min manns gamle tanter, Nusse og Dutt, egentlig het Aslaug og Hildur.

Ulik stavemåte på både fornavn og etternavn i eldre kilder krever ofte kreativ bruk av trunkerings-tegn.

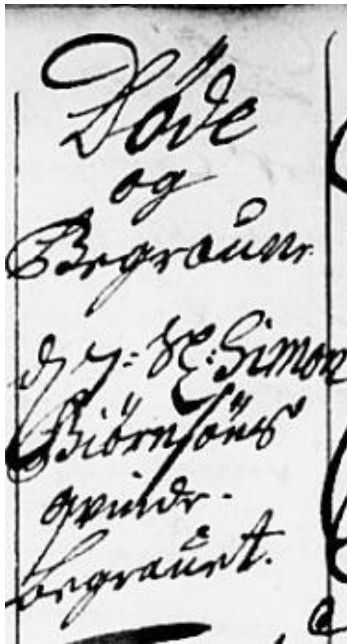
Navnløse kvinner

I eldre tider kan man finne kvinner registrert i kirkebøker uten navn, f.eks. *Peder Olsens Quinde*. Dette var særlig tilfelle for «inngangskonere», eller introduserte kvinner – kvinner som ble opptatt i kirken på nytt etter en fødsel.

Johannes Fladbergs Qv: Og Børge Ellefsens Qv:
Skjeberg prestekontor Kirkebøker, AV/SAO-A-
10923/F/Fa/L0002: Ministerialbok nr. 1 2, 1726-
1791, s. 81

På tilsvarende vis, kan kvinner ha blitt registrert i begravellesinnføringer i kirkebøkene med mannens navn: *Peder Strands Kone*. Og man finner ofte bare farens navn i eldre dåpsprotokoller. Da må man som regel lete etter en vielse eller trolovelse en tid i forveien for å oppdage hva moren til barnet sannsynligvis het.

Simon Bjørnsøns Qvinde begravet.

Fredrikstad prestekontor Kirkebøker, AV/SAO-A-11082/F/Fa/L0001: Ministerialbok nr. 1, 1717-1731, s. 1

Status

En kvinnes samfunnsmessig status går frem fra hennes tittel eller benevnelse i kildene. Her følger noen eksempler fra kirkebøker og folketellinger:

Huustrue

Madame

Enkemadame

Jomfru

Enkefru

Kone

Huusmandsenke

Pige

Fruentimmer

Jomfru var hederstittel til en ung, ugift kvinne med en viss sosial status, ofte datter til en borger. Jeg har vært borte i tilfeller der «Jomfru X» hvis vielse var nedtegnet i kirkeboka har nedkommet med barn noen få måneder etter vielsen, og der er ikke noen anmerkning om «uægte» i dåpsprotokollen; mens i lignende tilfeller der en vanlig pike har vært gravid da hun giftet seg, og barnet er født og døpt etter vielsen, var det likevel spesifisert at barnet var «uægte». Det var forskjell på folk!

Manntall

I de tidlige manntall (1664-66) ble ikke kvinner registrert, med mindre de var enker og jordeiere. Hovedhensikten med disse var jo å registrere vernepliktige menn og gutter over 12 år.

Senere *Mandtall* var ofte lokale folketellinger, slik som manntallene for Aker 1832-43, og har med både kvinner og barn. Noen manntall ble tatt opp av bestemte årsaker av en del av lokalbefolkningen. «Jeløy Kommunes Fattigstyre Mandtallsprotokoll 1890-1900» har følgende poster: *Vanvittige samt forældreløse Børn under 15 Aar; Gamle Vanføre og syge Trængende; og Understøttede under Fattiglovens §3*. I de siste to postene er jo mange kvinner registrert som er enker, eller gift med uføre menn som ikke lenger kan forsørge sin familie, og derfor trengte fattighjelp i en periode.

I noen ligningsmanntall er alle i husholdningen nedtegnet.

Folketellinger

Kvinner er registrert i landsomfattende folketellinger fra 1801 og frem til 1920-tellingen (den siste som er frigitt). 1801-tellingen oppgir ikke fødested, men har noen nyttige opplysninger om en kvinnes stilling og stand: *Husbondens tante Ugifte Har 75 rd. aarl. Pension; Hans kone Gift 2den gang; Deres fosterdatter Ugift; Inderste Enke af 1ste ægteskab Nyder pension af Værket; Logerende Ugift Gaaer i dagarbeide*. Slike innføringer forteller en del om kvinnens liv.

Kommunale tellinger så vel som nasjonale kan ha nyttige detaljer om en kvinnes status og yrke, og/eller arbeidsplass.

Enken Laura Engebretsen fra Fredrikstad er registrert i 1923-tellingen for Oslo med sine to døtre, som er skolepiker. Lauras yrke er: *Opsynskvinde*. Under merknader står: *Arbeidsgiver: Komm. Toilett*.

En kvinnes alder slik det er nedtegnet i folketellinger er ikke nødvendigvis korrekt. Den som ga opplysningene til registratoren eller fylte ut skjemaet kunne ha gjettest seg til alderen, og enkelte kvinner hadde tendens til å bli yngre med årene...

Aviser og andre publikasjoner

Kvinner kan være omtalt i mange forskjellige sammenhenger i gamle aviser og tidsskrifter, så dette er en bra måte å supplere opplysningene i arkivkildene. De var ofte nevnt i forbindelse med gevinster ved basarutlodning, bursdager og jubileer, anmeldte dødsfall, salg av varer eller tjenester, lokal foreningsvirksomhet, konserter, auksjoner, enker som overtok sine avdøde menns forretninger, fordi de utmerket seg på ett eller et annet vis i lokalsamfunnet, og i nekrologer. Lysninger i aviser oppgir ofte den vordende brudens yrke. Lovbrudd av kvinner og mot kvinner kan ha blitt grundig omtalt i lokalaviser.

Det var ikke vanlig i tidligere tider for begravelser, dødsannonser og nekrologer til folk flest å bli annonsert i avisen (bortsett fra eventuelle lister over innmeldte dødsfall, som omfattet alle). Dersom det gjaldt personer, inkludert kvinner, av høyere rang, derimot, kan vi finne forskjellige typer innlegg.

Enkemadame Simensens Begravelse foregaar Tirsdag Eftermiddag Kl. 12¹/₄ fra Uhrmager Amundsens Gaard.

*Smaalenenes Amtstidende,
fredag 8. november 1872*

Bekjendtgjørelser.
Til de, der ledsagede min afdøde kjære Moder, Helene Larsen Stranden, til hendes sidste Hvilested, saavel som til de Mange, der paa anden Maade viste sin Deltagelse, aflægges herved min hjerteligste Tak.
Sarpsborg den 16de August 1879.
Lovise Larsen.

Sarpen, lørdag 16. august 1879

Kvinner finner man også i notiser i forbindelse med arveoppgjør, konkurser og eventuelle krav på boet.

Konkurs. Fru Emma Wiersholm, tidligere eier av Wiersholms hotel, Mysen, har indlevert sit bo til skifteretten som konkursbo.

Fredrikhalds Avis, tirsdag 9. juni 1925

Madame Dorthea Popp var enke etter skreddermester Popp, og jordmor. Her kreves det inn betaling på hennes vegne:

Da Undertegnede er overdraget Inddrivelsen af Madame D. sal. Popp's udestaaende Fordringer, anmodes Debitorerne om at afgjøre deres Mellemværende med hende inden 2 a 3 Uger, for at Søgemaal kan undgaaes.
Moss den 11te Juni 1850. Strand.

Moss Tilskuer, 15. juni 1850

Skatteligninger var før i tiden publisert i lokalaviser og kan gi interessante opplysninger om inntekten til yrkeskvinner og formuende.

1. Rærevinde Karen Bredal	900	23
6. Enkefru Larsen	90000	4400 398

Et par poster fra «Skatteligning for Fredrikstad 1893» publisert i Fredriksstad Blad, lørdag 6. mai 1893. Rubrikkene viser antatt formue, inntekt og skatt.

Hvis en kvinne var aktivt engasjert i foreningsarbeid eller i politikken, kan hun ha blitt omtalt i avisen.

Bygdebøker og lokalhistoriebøker/hefter/tidsskrifter kan også omtale kvinner og deres gjerning i detalj. Nasjonalbibliotekets [nettbiiblotek](#) er derfor en meget verdifull ressurs for opplysninger om våre formødre.

Yrker

Tradisjonelt har gifte kvinner vært «hjemmeværende», slett ikke arbeidsledige, men fullt sysselsatt med husstell, omsorg for barn, stell av gård og husdyr, søm, veving og andre typer håndarbeid. Fiskerkoner drev ofte gården alene mens mannen var borte på sjøen. Og noen drev handel og håndverk. Enker kunne bli husholdersker i hjem uten husmor.

Ugifte kvinner var ofte «i tjeneste». I byene, kunne en pike være *Butikjomfru* eller *Expeditrice*, og etter hvert som industrialisering skred frem, ble det flere fabrikkarbeidere blant både gifte såvel som ugifte kvinner i byene.

Jordmødre, ammer, sykepleiere og «Vågekoner» var typiske kvinneyrker fra gammelt av. I annen halvdel av 1800-tallet ble det mulig for kvinner å ta lærerutdannelse. Og enkelte andre yrker ble akseptert som «passende» for kvinner av mellomklassen: f.eks. *telegrafistinner*, *bogbindersker* og *fotografer*. Kvinner var ikke sjelden vertinner på kroer eller overnattingssteder.

Men vi finner i kildene til alle tider unntak, kvinner som drev med diverse yrker, med utgangspunkt i spesielle talenter eller foretak-somhet; av muligheter som åpnet seg lokalt; eller ikke sjelden av nød, som jo «lærer naken kvinne å spinne». Bakstekoner, f.eks., gikk ofte rundt på gårdene og bakte for andre. Handelsflåten hadde også bruk for kvinnelige ansatte ombord.

Og en ikke ubetydelig andel kvinner var i vanskelige omstendigheter: *Logeerende*, *Almiss-
elem*; *Jomfru Lem ved Hospitalet*; *Daglønnet*; *Vadskerkone*; *Fattiglem Inderstekone*; *Bortsat til forpleining for fattigvæsenets regning*. Var en enke heldig, kunne hun forsørges av familiemedlemmer: *Kone E(enke) Forsørges af sine to ugifte Sønner*; eller mindre heldig: *Huusmandsenke Fattiglem*.

[Store Norske Leksikon](#) fortelle i et innlegg om kvinners rettigheter i Norge fra 1814-1913: «I 1839 fikk ugifte kvinner og enker over 40 år mulighet til å drive noen av håndverkene. I 1842 fikk enslige kvinner over 25 år rett til å drive handel med innenriksvarer. I 1860 fikk enslige kvinner over 25 år rett til å drive håndverk. 1866 kunne alle enker, skilte og ugifte kvinner over 21 år få næringsbrev, som ga dem rett til å drive håndverk på lik linje med menn. Først i 1894 fikk også gifte kvinner rett til å drive handel og håndverk.»

Boken *Mosse Håndverk i Ladested og Kjøpstad* forteller på side 325 at: «I 1820 og 1846 har til og med 2 kvinner fått borgerskap i slakterfaget.»

Thora Juul, f. Isdahl, enken til kjøpmann Niels Juul, fortsatte mannens forretning i Bergen der hun solgte bl.a. kjolestoffer. Hun hadde fått innvilget handelsbrev i Bergen samme året.

Thora giftet seg for 2. gang i november 1891 med en annen kjøpmann, Albert Gjerding. Hennes 2. mann døde også i relativt ung alder slik at hun ble enke på nytt i 1902. Denne ressurssterke kvinnen drev senere med astmabehandling ved hjelp av lungegymnastikk.

Underskrevne **Thora Marie Juul**, Enke
etter Handelsborger Niels Oscar Marinius Juul,
Smaastrandgaden 6, anmelder herved, at jeg
fortsetter min afdøde Mands Forretning og
under uforandret Firma
Niels Juul
driver Handel i Bergen.
Ærbødigst
Thora Juul.
Anmeldt for Bergens Magistrat og ind-
ført i Handelsregistret 30te Januar 1891.
H. Lund.

Norsk Kundgjørelsestidende 4. feb. 1891

Astmatiske tilstande
behandles med lungegymnastik efter van
Oldenbarnevelts metode.
Metoden egner sig ogsaa godt for
børn med mindre vel udviklet brystkasse.
Thora Juul Gjerding,
Incognitogate 28, telef. 18 439.
Reference: Overlæge Olaf Frich.
— Professor Peter F. Holst.
(H.O. 660)

Aftenposten, 6. okt. 1914

Thora reiste til Baltimore i USA i 1916, der hun bodde i tre år før hun vendte tilbake til Norge og bosatte seg i Kristiania, i nærheten av sønnene fra 1. ekteskap. Hun døde der i 1929.

Skilsmisse

Skilsmisse og separasjon var sjelden i tidligere tider, men forekom: *Den fra Bord og Seng skilte Kone* (1832); *Fabrikkarbeiderske Skilt* (1906). Før 1797, måtte man søke skilsmisse ved en kirkelig domstol.

Skilsmissebevillinger ble formelt utstedt av den danske kongen. Etter 1800, kunne amtmannen gi separasjonsbevillinger. Men skilsmissesaker måtte videre til Justisdepartementet.

Det ble store avisoppslag i Norge, så vel som i Midtvesten da den norske prestefruen Oline Muus, hustruen til den kjente men strenge lutherske presten, Bernt Julius Muus, grunnleggeren av St. Olav's College i Minnesota, søkte om skilsmisse og saksøkte sin mann for å få tilbakebetalt sin farsarv, som hun mente han hadde underslått. Prisen hun måtte betale var at han fikk vergerett over de mindreårige barna.

Men Oline Muus er registrert i US folketellinger i 1900 og 1910 som «Widowed» og ikke skilt. Mannen døde riktignok i Norge i 1900, en knapp uke før 1900 Census ble tatt opp.

Det er verdt å notere seg at «enker», også i norske folketellinger, ikke nødvendigvis er enker. Det var viktig i tidligere tider å beskytte familiens rykte, så kvinner som satt alene på et bosted ønsket ikke sjelden å nedtegnes som enker, selv om mannen egentlig hadde forlatt dem, eller de var skilt.

Det er notert i vielsesprotokollene i kirkebøkene når skilte fikk tillatelse til å gifte seg på nytt.

*Bruden fraskilt.
Giftetilladelse af
27/2 1906.*

Les mer om skilsmisse her:

www.arkivverket.no/dokumentasjon/ekteskap-og-skilsmisse/skilsmisse

Borgerlig vielse

Det er verdt å være oppmerksom på at skjemaene for borgerlige vielser er nokså detaljerte så man kan finne en del opplysninger om bruden så vel som brudgommen. Man får fødselsdato og sted, foreldrenes navn og stilling, om bruden er tidligere gift eller enke, hennes trosbekjennelse, nasjonalitet og «avstamning».

Fru Muus's Skilsmisse-Sag har været oppe for Distrikts-Retten i Minneapolis, Minnesota. Prof. Østedahl fungerede som hendes Tolk. Som Vidner mod hende var ogsaa indfaldt hendes egne Børn. Efter Dommer Youngs Kjendelse er Fru Muus skilt fra sin Mand, han skal udbetale hende Dollars 2,575.20 (omtr. 10.000 Kr.) som Rest af sin Fædrene-Arv, og hun skal endvidere af Pastor Muus aarlig oppebære 150 Doll. i 10 Aar. Hun skal ikke have noget videre Krav i Boet, og Muus skal have de umyndige Børn under sit Bærge.

Skilsmissesaken til Fru Oline Muus var flittig omtalt også i Østfoldsaviser. Her fra Sarpen, onsdag 14. februar 1883.

Disse ble ført av sorenskrivere på landet og byfogder, og finnes i Digitalarkivet under: «Diverse kilder».

Skifte

Skifteprotokoller har detaljerte opplysninger om innbo, klær og husgeråd, noe som kan gi oss et fascinerende innblikk i hvordan våre formødre levde. De inneholder også detaljerte opplysninger om en avdød persons levende arvinger, og der ser vi ofte hvor voksne gifte og ugifte døtre er blitt av, hvilke gårder eller steder de er flyttet til.

Barnebidrag

Enslige mødres krav om barnebidrag ble dokumentert hos fogden eller lensmannen, og kan være oppbevart enten i et byarkiv, et lokalt arkiv slik som ArkivØst i Sarpsborg, eller i Statsarkivet. Les mer på Arkivsenteret DORAs nettsted om [farskaps- og bidragssaker](#). Arkivsenteret DORA ligger i Trondheim og omfatter Statsarkivet, Universitetsbiblioteket, Interkommunalt Arkiv for Trøndelag og Trondheim Byarkiv.

Arkivverket har også en side med veiledning om hvor man finner opplysninger om bidragssaker: <https://www.arkivverket.no/dokumentasjon/farskap-og-adopsjon/bidrag#!#step-hva-vil-du-finne-ut>

Nr 57. - 22/4.
 J. N. 676/67.

Regis Julie Auguste Christiansdatter,
 efter Opvands 28 Aar gammel og fød i
 Moss af forenede Arbejdsmænd Christian
 Jensen og hustru Ingeborg Larsdatter (se
 Jørgensen). For første gang, at hun,
 efter at hun indkommet for Rikshospitalet
 i Bergen: Christiania: Maat, Maat
 1861, barnet var. Dags for en Minut.
 Jørgensen: Elvegaden. Længde
 for sin fød Endtoven for (Jørgensen)
 for den Længde, Nilen, for sin fød
 for den 1 1/2 Aar for Michaeli 1862. Den
 var var sin car og en Jørgensen og Længde
 for Børnen Andsten: Elvegaden: fød
 i den 18. for 2. Aar. Ingeborg
 (for sin car og en med Rikshospitalet)

Julie Augusta Christiansdatter ble født i Moss i 1842, får en «uekte» datter ved Rikshospitalet i Oslo i 1863. Hun havner etter hvert i Bergen der det kommer frem at hun har et barn til, og søker om støtte fra fattigvesenet i Bergen. Hjemstavnsprotokollen i Bergen forteller detaljert om hennes liv og reise, men de to sidene er ikke så enkle å lese. Julie gifter seg året etter (1870) med en sjømann Hans Hansen Erstad, og de får en datter noen måneder senere. Men Julie dør i 1872, hennes dødsårsak er dessverre ikke oppgitt. Hun er kun 29 år gammel. Julies ett-årige datter, Hanne Kathinka, dør tre måneder etter henne. Datteren hun fødte i 1863 bodde en stund hos mormor i Moss, levde opp, giftet seg i Bergen i 1882, og fikk mange etterkommere. Jeg fant ut senere at hun fikk en sønn i Oslo i 1865, som ble satt bort. Det var notert i «Kontoret for Utsatte, manntallsprotokollen for ikke-foreldreløse barn» i 1876 at Julie var rømt for mange år siden. Ironisk nok, var Julie ikke lenger i live på dette tidspunktet.

Fattig omsorg og sykehus

Noen av de meste detaljerte kildene i lokalarkivene er de såkalte «Hjemstavns-protokollene». Da kommunene overtok ansvaret for støtte til de trengende, ønsket de å få økonomisk kompensasjon fra en persons hjemstavnskommune. Det ble da foretatt grundige avhør av søkeren, og resultatet kan være en «minibiografi» som forteller mye om en persons liv og flytting fra sted til sted. En stor andel av disse var jo kvinner.

Ugifte og fattige kvinner i Oslo-området fødte ofte sine barn ved Fødestiftelsen i Christiania, som lå under Rikshospitalet. Noen av disse var fra Østfold. Mange uægte barn ble derfor døpt ved Rikshospitalets prestekontor.

Kun noen få sykehusjournaler er lagt ut p.t. i Digitalarkivet. Men folketellinger og kommunale tellinger vil inkludere pasienter ved sykehus, smittelasaretter, pleiestiftelser for spedalske, sanatorier ol.

Elen Marie Andersdatter fra Helgelandkysten var i 1900: Lem av Stiftelsen. Fhv. Inderstkone på «Reitgjerdets Pleiestiftelse for Spedalske» i Trondheim. Besteforeldrene på farssiden tok seg av barna i flere år mens mannen var på fiske. Elen døde der i 1902.

Elevprotokoller har noen ganger opplysninger om barnets foreldre, heriblant moren. I rubrikken «Anmærkninger» forklares Ingeborg Olsdatter Solbergs 11 dagers fravær med følgende:

Behøvedes hjemme for at passe sine
 smaa Sødkende i Anledning af Moderens Sygdom. (Har
 lovet at indhente det forsømte i 16.de Kr. 1ste
 Omgang).

«Behøvedes hjemme for at passe sine smaa Sødkende i Anledning af Moderens Sygdom. (Har lovet at indhente det forsømte i 16.de Kr. 1ste Omgang).

<https://urn.digitalarkivet.no/URN:NBN:no-a1450-ed50002571400014.jpg>

Vi hadde ikke kunnet få vite fra andre kilder at moren var syk da.

Kvinnekampen og kvinner i politikken

Har dine formødre aktivisert seg i kvinnekampen for stemmerett? I så fall, kan de være omtalt i aviser eller tidsskrifter i forbindelse med kvinnesaksforeninger mm. Se:

https://snl.no/stemmerett_for_kvinner_i_Norge
for mer om kampen for allmenn stemmerett.

Kvinner kan også være nevnt i kilder (bl.a. aviser) om politiske partier.

Valgmanntall

Kvinner fikk stemmerett i kommunevalg før det ble innført allmenn stemmerett i Stortingsvalget 1913. Man kan derfor finne kvinner som er formuende (og derfor betalte skatt) fra 1901 og alle kvinner over 25 år fra (og fra 1920, 23 år) og med kommunevalg i 1910. Man finner valgmanntall under «Andre kilder» i Digitalarkivet, mange er skannet og kan blas i, og noen er søkbare ved navn. Det var noen unntak for å kvalifisere til stemmerett, opp til en lovendring i 1919 mistet man stemmeretten hvis man var understøttet fattig, og dette gjaldt jo selvfølgelig en god del kvinner.

Slekt og Datas ressurser

Slekt og Data har en del artikler som omhandler kvinner, bl.a:

- [Kilder til tyskerjenter](#)
- [Ulike nettkilder til studenter](#)
- [Kilder til fagforeningskvinner](#)
- [Kilder til misjonskvinner](#)
- [Kilder til ugifte mødre](#)
- [Kilder til adopsjon og bortsatte barn](#)
- [Kvinner i jernbanen](#)
- [Forskning på telegrafister og telefonister](#)
- [Hvor finner du om kvinner i kildene?](#)
- [Foredraget om kvinnebonden](#)
- [Kvinner til sjøs](#)
- [De usynlige kvinnene](#)
- [Ugifte mødres historie](#)
- [Frontsøstrene](#)
- [«Gammeljordmora» med et hjerte av gull](#)

Portretter av kvinner

Det kan ha blitt malt portretter av kvinner av høyere rang, og etter at fotografering ble utbredt finnes det bilder av kvinner, ektepar og familier tatt hos fotograf eller rundt om i by og land. Online kilder til bilder er følgende:

- [Nasjonalbibliotekets nettbibliotek](#)
- [DigitaltMuseum](#)
- [Digitalarkivets forbryterportretter](#) inneholder også noen kvinner
- Svenske Rötter har pussig nok en side, [Porträttfynd](#), med bilder fra Norge, deriblant noen kvinneportretter. Klikk på «Övriga Norden», og så Norge. Har du svenske aner, velg fylke og kommune. Der navnene på personene som er avbildet ikke er kjent, vil fotografens navn og hjemsted bli oppgitt.

Ellen Marie
Buberg fra
Råde.

Fotograf: Th.
Bachmann,
Moss

Fra
Porträttfynd.

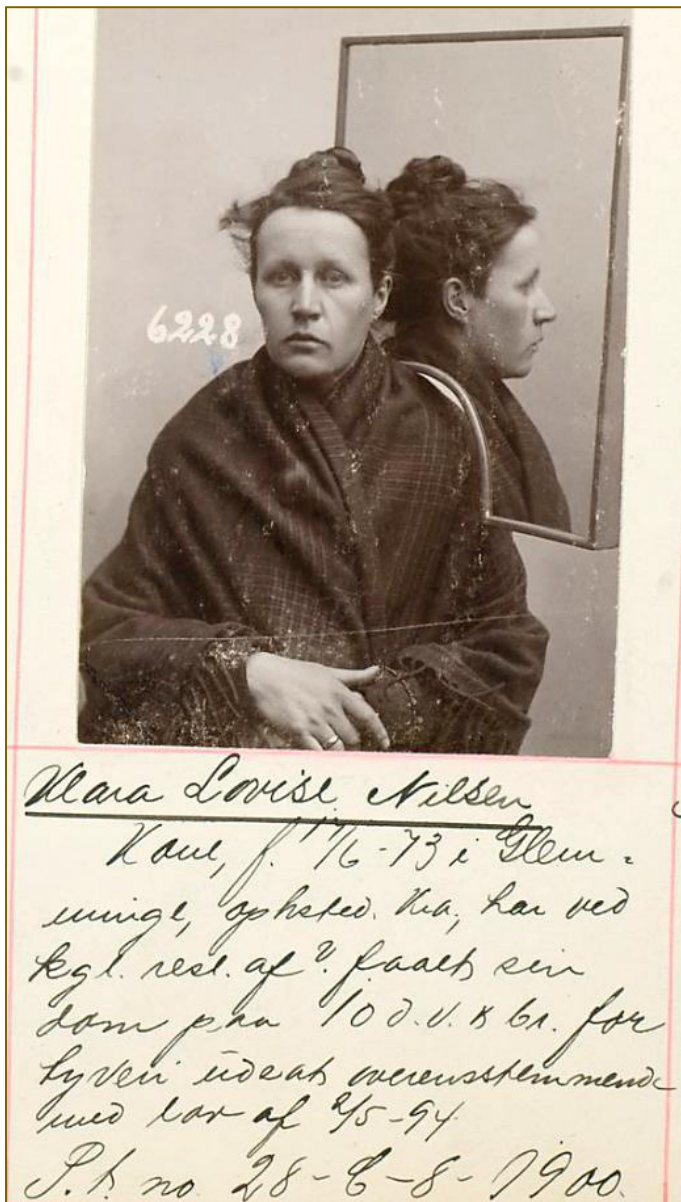
Mange bibliotek og museer kan ha bildesamlinger, samt noen historielag. Det finnes Facebook-grupper med bilder fra by og bygd; slektsforskeren Liv Birgit Christensen anbefaler å bruke søkeordene: «Gamle bilder fra...» og stedsnavnet. Personnavn kan man også søke på.

Aviser, tidsskrifter og bygdebøker kan også være kilder til bilder av din ane.

Andre kilder

[Store Norske Leksikon](#) har en artikkel om kvinners rettigheter i Norge fra 1814 til 1913.

[Kvinnehistorie.no](#) med artikler om mange emner, bl.a. om [1800-tallets kvinneideal](#).

Ironisk nok, var det likestilling for loven, om ikke ellers. Og vi finner derfor en del kvinner i Digitalarkivets kilder om rettergang og straff. I forbryteralbumene kan vi finne bilder av kvinner som antagelig ikke ville ha blitt fotografert ellers.

Klara Lovise Nilsen fra Glemmen, bosatt i hovedstaden, ble dømt for flere butikktysterier sammen med en annen Fredrikstad-kvinne, Alma Mathilde Johnsen. «De hadde sagene hjemme»,

sto det i medhjelperens opptegnelse. Klara het opprinnelig Andersen og var datteren til et svensk ektepar på Dammyr: skredder Olaf Peter Andersen og hustru Maja Lisa Andreasdatter fra Rölönda.

Hun meldte seg ut av Statskirken i 1893 for å [gifte seg borgerlig i Kristiania](#), der hun hadde jobbet som tjenestepike, med høvleriarbeider Peter Emil Nilsen fra Borge, som hun fikk mange barn sammen med. Om det var for å brødfø sine barn eller av andre grunner vet vi ikke. Klara døde i 1949.

Dødsfall

Min kjære trofaste hustru og vår inderlig gode mor, svigermor og bestemor

Klara Nilsen

døde fra oss i dag 13. mai 1949.

Petter Nilsen.

Thorleif	Martha
Birger	Esther
Dagny	Rolf
Ragnvald	Signe
Astrid	Fritz
Margit	Torstein
Dagmar	Frank
Storm	Randi
Barn.	Svigerbarn.

Barnebarn.

Bisettes i Det Nye Krematorium torsdag 19. mai kl. 14.00.

[Verdens gang mandag 16. mai 1949 \(nb.no\)](#)

Eldre kvinner i familien som ressurs

Det kan være lurt å intervju eldre kvinner i slekten mens de fortsatt lever. De kan sitte på muntlige leveringer fra mødre, bestemødre, gamle tanter mm. Ikke sjelden har de fotoalbum som kan stimulere hukommelsen. Man kan be om å få lov å skanne eller avfotografere noen av deres slektsbilder.

Deres egen historie kan man grave frem ved hjelp av velvalgte spørsmål. Lyddopptak av en slik samtale kan være flott, men dette må man først be om tillatelse til å ta opp.

Våre formødre fortjener å bli hedret i våre slekthistorier!

Utvandring på charter-skip

av Margaret H. Strand

Solveig Wyssenbach, fra Slekt og Data Asker, skrev i årets første nummer av Slekt og Data om medlemmer av Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige som emigrerte fra Asker. Hvis noen i din slekt konverterte og emigrerte, vil du kanskje finne noen supplerende opplysninger på følgende nettsteder: Saints by Sea, Mormon Pioneer Overland Travel Records og FamilySearch slektstre.

Noen som reiste dro på regulære utvandrer-skip, men mange medlemmer av Jesu Kristi Kirke (kalt mormoner på folkemunne) dro på skip som kirken chartret for å transportere medlemmer fra Europa til USA, i andre halvdel av 1800-tallet. Disse reisene vil man ikke alltid finne i [Norway-Heritage](#) sine databaser.

Magda Petrine Pettersen og hennes søster Johanne Christine fra Moss konverterte til kirken sommeren 1905. De var døtre til Anthon Marinius Pettersen, en *Skipsverftstømmermand* bosatt i Stengade 5 i 1891-tellingene. Søstrene Ragnhild og Hanna ble døpt samme høsten.

Udmeldte af Statskirken er en bra kilde for personer som konverterte til andre kirkesamfunn. Ministerialboken for Moss Bysogn 1902-12 har Johanne, Magda, Ragnhild og Hanna Pettersen alle utmeldt av Statskirken i 1905: www.digitalarkivet.no/kb20060604050516

Magda og Ragnhild emigrerte, i henholdsvis 1905 og 1911, mens resten av familien ble igjen i Norge. Vi finner begge i Digitalarkivets database: *Emigranter over Kristiania*. Begge reiste med skipet Aaro som tilhørte Wilson Line til Hull.

Magda og Ragnhild Pettersen fra Moss.
Foto: FamilySearch, bidratt av Elaine McDermott.

Wilson Line skipet Aaro.
Kilde: NorwayHeritage

Passasjerlisten med Magdas ankomst i Quebec og grensekrysningen ved St. Albans, Vermont finner man i *Ancestry*, *FamilySearch* og *MyHeritage*, og kun grensekrysningen i *FindMyPast*. Ragnhild finner man i *Ancestry*, *FamilySearch*, *MyHeritage*, og *FindMyPast*. *FindMyPast* oppgir ankomsthavnen feil, som Portland, Oregon, mens skipet, Dominion av White Star-Dominion-linjen, seilte fra Liverpool til Portland i Maine, en mindre kjent immigrasjonshavn litt nord for Boston.

De fleste skip som ble chartret seilte fra Liverpool. Kirken hadde et hovedkvarter der, «The British Mission» kontor. Skandinaviske medlemmer reiste derfor ofte til Hull og videre med tog til Liverpool, en reiserute som ble benyttet av mange norske emigranter. Noen skip kom fra Rotterdam, Hamburg eller andre europeiske havn til Hull, mens andre seilte direkte fra disse havnene til Nord-Amerika. Chartring var mest vanlig i de første tiårene etter 1850. Kirken organiserte også den videre reisen vestover i USA for gruppene som ankom.

Men vi ser i senere skip, slik de som Magda og Ragnhild reiste med, at det var store grupper Siste Dagers Hellige ombord, i tillegg til andre passasjerer.

Til Norge

De første norske emigranter som sluttet seg til Jesu Kristi Kirke i 1842 bodde i Fox River, Illinois. I 1850 ble den Skandinaviske misjonen åpnet i København. En skipper fra Risør, ved navn Svend Larsen, var blitt kjent med de Siste Dagers Helliges tro da han seilte til Ålborg med tømmerlast. I 1851 kom det misjonærer til Norge og det ble snart dannet en menighet i Risør. Kort tid etter, ble det dannet en menighet i Brevik i Telemark. Herfra kom misjonærer til Fredrikstad, som kom i land ved Vaterland.

Ved denne lille brygge i Vaterland, Fredrikstad, kom de første Siste Dagers Hellige misjonærer til Østfold.

Niels Arnt Mauritzen, født 1828 på Brække i Onsøy, og flere av hans familie konverterte i 1853.

Det var mange fordommer i Norge mot de Siste Dagers Hellige, selv om de forsøkte å leve gode, kristne liv, og mange av kirkens tidlige misjonærer ble fengslet, i likhet med Hans Nielsen Hauge og andre som den etablerte kirken og myndighetene oppfattet som oppviglere. Selv om dissenterloven av 1845 tillot etableringen av andre kristne trossamfunn i Norge, var det et langt skritt frem til full religionsfrihet og respekt for dissenterne. Og medlemmer av Jesu Kristi Kirke ble ironisk nok ikke betraktet som kristne, da de hadde Mormons Bok i tillegg til Bibelen.

Det var derfor forståelig at mange av kirkens tidlige medlemmer bestemte seg for å emigrere. Amerika ble oppfattet som et land med religionsfrihet, pga. sin grunnlov, men også i øststatene og Midtvesten opplevde mange Siste Dagers Hellige alvorlig trakassering og ble fordrevet fra sine hjem.

Niels A. Mauritzen emigrerte halvannet år etter at han ble døpt sammen med sin hustru Johanne, deres to små barn, og sin søster Anne Kirstine Mauritzdatter. Det ser ut til at de reiste først til København sent på høsten 1854, og derfra til Hull sammen med mange andre skandinaviske medlemmer.

Vi finner ikke disse personer i Digitalarkivets databaser over ut- og innvandrede, som begynner først fra 1867 (men passprotokoller er digitalisert for mange steder for tidligere tiår).

Jeg fant dem heller ikke i utflyttede for Onsøy, men de er registrert som utmeldt av Statskirken i 1853. Det ser ut til å ha vært en stor vekkelse i området på den tiden, til både Jesu Kristi Kirke og til Metodistkirken, etter antall utmeldte å dømme.

Utmeldte fra Statskirken 1853, Ministerialbok for
Onsøy prestegjeld 1841-1860:
<https://www.digitalarkivet.no/kb20070605320397>

8.	11 ^{de} Mai 1853	Gaardmann, V. & Co. Arnt, H. & Co. v. S. & Co.	gift og Jan	25. Apr.	Brække.	De første Siste Dagers Hellige	Onsøy 27. Apr. 1853 af Siste Dagers Hellige.
9.	11 ^{de} Mai 1853	Gaardmann, V. & Co. Arnt, H. & Co. v. S. & Co.	gift med Jan	20. Apr.	Brække.	De første Siste Dagers Hellige	Onsøy 27. Apr. 1853 af Siste Dagers Hellige.
10.	3 ^{de} Juni 1853	Gaardmann, V. & Co. Arnt, H. & Co. v. S. & Co.	gift	19. Apr.	Brække.	De første Siste Dagers Hellige	Onsøy 27. Apr. 1853 af Siste Dagers Hellige.

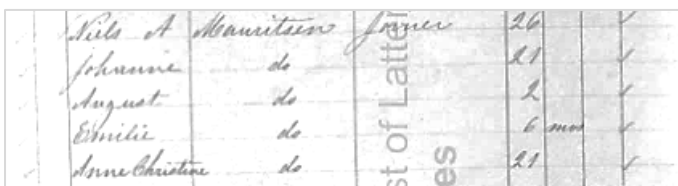
«Saints by Sea»

Forskere ved Brigham Young University (BYU) i Provo, Utah, har foretatt grundige studier av emigranthistorie og publisert artikler om emnet. De har også en database kalt [Saints by Sea](#), som har opplysninger om de fleste charterreiser som brakte Siste Dagers Hellige immigranter til Nord-Amerika, samt en del regulære seilinger som hadde grupper av Siste Dagers Hellige ombord. Her kan man søke etter navn, skip, sted eller årstall. Vi finner både Magda og Ragnhild på nettsiden, selv om de emigrerte forholdsvis sent.

Databasene inneholder opplysninger om emigrantskipene med passasjerlister; bilder av skipene; og i mange tilfeller reisejournaler og utdrag av dagbøker ført av de reisende. Det er også lenker til aktuelle artikler, slik at man kan finne mye bakgrunnsstoff, så vel som personopplysninger og bilder.

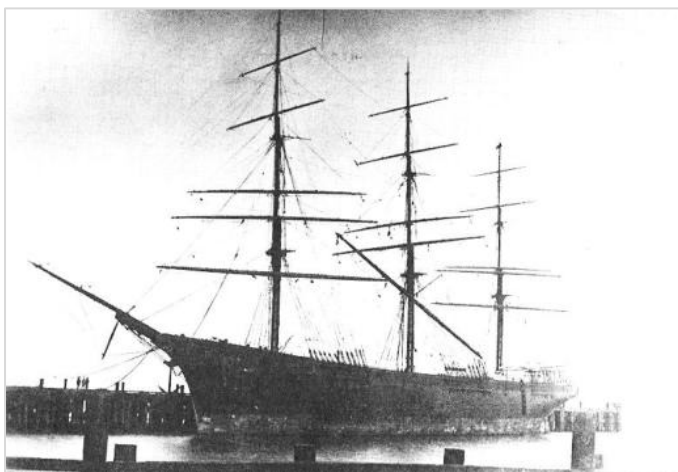
Fra skipsloggen, ser det ut som om reisen fra København over Nordsjøen på skipet Cimbria var den mest utfordrende delen av reisen pga. vinterstormer, og de måtte vende tilbake to ganger, til henholdsvis Mandal og Frederikshavn, og vente på bedre vær.

Familien seilte fra Liverpool den 7. januar 1855 på barken «James Nesmith» og ankom New Orleans den 23. februar. Det var minst 440 passasjerer om bord, ifølge passasjerlisten og reiseloggen på [Saints by Sea nettsiden](#).

Niels A. Mauritzen	frøner	26	
Johanne	do	21	
August	do	2	
Emilie	do	6 mos	
Anne Christine	do	21	

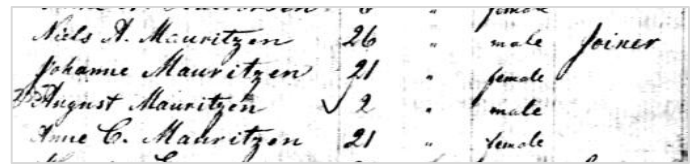
Fra passasjerlisten (Saints by Sea)

Barken The James Nesmith, fra Saints by Sea

Tretten personer omkom under overfarten til New Orleans, deriblant Niels Mauritzens to små barn.

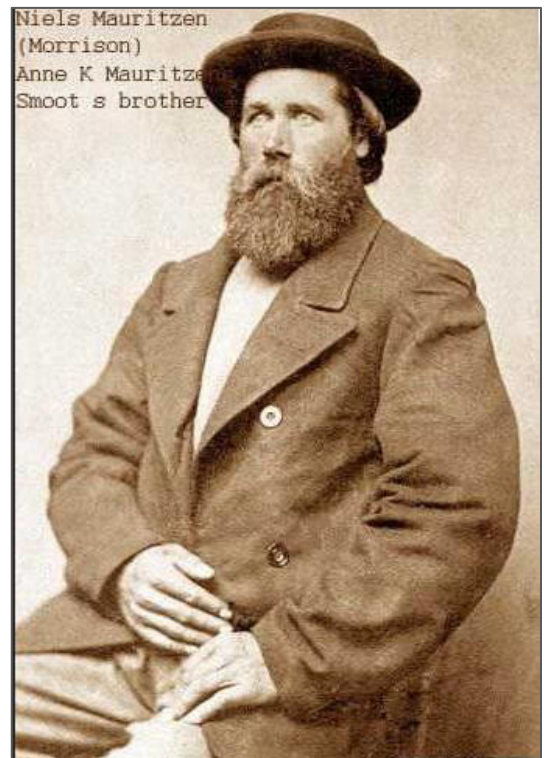
En database med passasjerlister fra New Orleans finner man i Ancestry, og der ser vi familien Mauritzen fra Onsøy.

Niels A. Mauritzen	26	male	frøner
Johanne Mauritzen	21	female	
August Mauritzen	2	male	
Anne C. Mauritzen	21	female	

Ancestry: New Orleans, Louisiana, U.S., Passenger Lists, 1813-1963

Mange av de ankomne dro videre med dampbåt oppover Mississippi-elven til St. Louis i Missouri, før de vendte vestover.

Niels A. Mauritzen fra Onsøy, fra et slektstre på Ancestry

Mormon Pioneer Overland Travel Records

Både Ancestry og FamilySearch har en database: *Utah, U.S., Mormon Pioneer Overland Travel Records, 1847-1868*. Den inneholder navn på personer som immigrerte til Utah (kalt Deseret den gangen), man får også navn på kompaniet eller reisegruppen de dro med, som regel oppkalt etter gruppelederne. Her finner man Niels og Anna Kirstine.

Name	Niels Arnt Mauritzen
Gender	Male
Birth Date	19 Jul 1828
Record Type	Arrival
Departure Date	13 Jun 1855
Arrival Date	7 Sep 1855
Arrival Place	Deseret, United States
Death Date	23 Mar 1895
Business Name	Jacob F. Secrist/Noah T. Guymon Company

Fra Mormon Pioneer Overland Travel Records. Niels ankom Deseret (et gammelt navn på Utah) med Secrist/Guymon-kompaniet den 7. september 1855. De dro fra Atchison i Kansas til Salt Lake City. Anna var med i samme gruppen. (Ancestry.com)

Church History Biographical Database

<https://history.churchofjesuschrist.org/chd/landi ng?lang=eng>

Her kan man finne korte biografier over tidlige innvandrere til Utah. Noen ganger er det bilder av pionerene også.

Anna Kirstine Mauritzen

Alternate Names
Anna Kirstine Smoot (Married Name)

Birth Date
On 1833 desember 19.

Death Date
On 1894 januar 20.

Gender
Female

Niels sin kone Johanne døde underveis til Utah. Niels giftet seg i 1857 med en danske konvertitt, Caroline Johanne Sørensen, kjent som Carrie.

Søsteren Anna Kirstine (døpt Anne Kirstine) ble gift med en amerikaner i 1856, og fikk syv barn,

blant dem Reed Smoot, som var US senator i 30 år.

I 1863 flyttet Niels og kona Carrie enda lenger vestover, til Carson Valley i Nevada. Deres ranch eies i dag av etterkommere av 5. generasjon, og der kan man bli servert forfriskninger og ta en spasertur langs en del av den gamle Pony Express stien.

[Ponniekspresen](#) var en hurtig posttjeneste fra Missouri til California, med ryttere som avløste hverandre som i et stafettløp, i tiden før den første telegraflinjen ble etablert i slutten av 1861.

FamilySearch slektstre

De aller fleste som konverterte til Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige vil man finne i *FamilySearch* sitt slektstre, med personopplysninger og som regel en god del etterkommere og aner.

Både slektstreet og søkesiden med diverse databaser (søkbare historiske kilder, skannede kilder, anetavle-samlingen, katalog og bøker, og wikien) er gratis, men man må registrere seg som bruker.

Vær oppmerksom på at levende personer som befinner seg i slektstreet vil man ikke få opp på skjermen pga. personvern hensyn. Kun personer som har lagt inn opplysninger om levende personer vil kunne se dem i databasen.

Men det er mulig å kontakte bidragsytere via menyen «Siste endringer». Ved å klikke der, og på VIS ALLE, vil man få en kronologisk liste over personer som har foretatt tilføyelser til eller forandringer i vedkommendes opplysninger.

Det er også en funksjon der for å beregne ens eventuelle slektskap til bidragsyteren.

Databasene i *FamilySearch* slektstre inneholder ofte MINNER, dvs. bilder, dokumenter, historier mm. tilknyttet et individ. Disse er delt av andre slektsforskere.

Der fant vi bilder av Magda og Ragnhild Pettersen fra Moss, lillebroren Lorentz og deres foreldre, Anthon Marinius Pettersen (1853-1916) og Maren Kristine Martinsdatter (1850-1921).

TIPS for slektsgranskere

---

av Margaret H. Strand

Problemer med å finne dødsfall?

Hvis du først har abonnement på *Ancestry* eller *MyHeritage* – kan man bruke deres søkesider til å finne dødsfall som man ikke umiddelbart finner i Digitalarkivet. *MyHeritage* har databasen: **Norge Dødsfallsregistreringer**; og *Ancestry.com*: **Norway, Select Burials 1666-1927** (denne finnes også i *MyHeritage* og gratis i *FamilySearch*) og Norway Death Registers 1928-1960.

Disse databasene er langt fra dekkende for den oppgitte perioden, men jeg har av og til klart å finne personer der som jeg ikke har funnet i Digitalarkivet.

Andre gode kilder til dødsfall er dødsannonser i **Nasjonalbibliotekets skannede aviser**, og **Slekt og Datas gravminner**, som har registrert opplysninger fra gravsteinsinskrripsjoner og menighetenes begravelsesregistre, og de fleste poster har med et bilde av graven.

Slekt i hovedstaden?

Slekt og Data Oslo/Akershus har et samarbeid med **Oslo byarkiv** og tilbyr **Slektsforskerhjelp på Byarkivet** torsdagsettermiddager fra 12.00-18.00. Følg med datoer på deres Facebook-sider:

Slekt og Data O/A:

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100063818762594>

Og hjemmesiden:

<https://slektogdata.no/nb/slekt-og-data-der-du-bor/osloakershus>

Oslo Byarkiv:

<https://www.facebook.com/oslobyarkiv>

Slekt i Moss?

Moss Historielag tilbyr slektsforskerhjelp to ganger i måneden fra september-mai.

- Første mandagen i måneden på Moss Bibliotek fra 17.00-19.00, i underetasjen.
- Andre tirsdagen i måneden på Moss Historielagets lokale «Justus», **Skogbrynet 40, Orkerød på Jeløy**, fra kl. 18.00-20.00.

Noen av veilederne der er også med i Slekt og Data Østfold.

Medlemsbladene til Moss Historielag, Strand-sitteren, er tilgjengelige i PDF-format på deres hjemmeside (unntatt siste nummer). Bladet ble først utgitt da laget ble stiftet i 2005.

DNA brukerguppe

Slekt og Data Oslo/Akershus har en brukergruppe for personer som ønsker å få hjelp med hvordan man tolker resultater av en DNA test; og hvordan man kan anvende disse opplysningene i sin slektsforskning. Lokalet er kursrommet i **Øvre Slottsgate 2B, Oslo** (en kort spasertur fra Oslo S).

Følg med på Facebook-siden til O/A eller på nettsiden: <https://slektogdata.no/nb/slekt-og-data-der-du-bor/osloakershus> som har oversikt over deres kurs og arrangementer.

Slekt og Data Oslo/Akershus ønsker alle velkommen til sine åpne møter, medlemsmøter og kurs.

Andre lag

Det kan være verdt å være oppmerksom på ressurser i andre lag av Slekt og Data og i historielag/ættehistorielag i områder der noen av dine aner bodde.

Og sjekk de online ressursene til Slekt og Datas regionale avdelinger under: **Slekt og Data der du bor**, deretter **Lokale kilder i...**

Webinarer

Og ikke glem Slekt og Datas webinarer, som omhandler mange emner:

<https://slektogdata.no/nb/snarvei-til-vare-tjenester/se-opptak-av-slekt-og-datas-webinarer>

Diverse publikasjoner

Landslaget for Lokalhistorie utgir to tidsskrifter. Lokalhistorisk Magasin er fritt tilgjengelig på [deres nettside](#), og kan leses på skjermen som Flipbook.

Østfold Historielag utga tidligere et slektshistorisk tidsskrift ved navn Runar. Nå finner man samtlige utgaver av bladet på [nettsiden til Slekt og Data](#). Der er mye bra lesestoff for dere som har røtter i Østfold.

Østfold Historielags lokalhistoriske magasin WiwaR kan man [lese om her](#). Det er ikke tilgjengelig på nettet, bortsett fra et prøve-eksemplar, men et årlig abonnement koster kun 200,-.

Skanning med ChatGPT

Det er på tide å prøve ut OCR-skanning ved hjelp av *ChatGPT*, eller lignende KI-tjenester. Det har jeg nylig forsøkt. Men mitt første forsøk med en fangeprotokoll gikk ikke så bra. Ved nærmere ettersyn viste det seg at teksten IKKE stemte med originalteksten. Der den ikke hadde «forstått» teksten, hadde den antagelig innhentet lignende tekst fra et tidligere dokument av samme art, med resultatet at fangen jeg var interessert i, en ung mann som senere emigrerte, ble beskyldt for å ha begått mye grovere lovbrudd enn han egentlig hadde.

Men senere forsøk, der jeg hadde tatt kun en del av originaldokumentet og forstørret det før det ble skannet av ChatGPT, ga et imponerende bra resultat. Da kunne jeg bruke Google Translate for å oversette det for en oppdragsgiver i England, og den ferdige teksten trengte kun litt finpuss.

FAN-metoden

FAN-metoden er en slektsforskningsteknikk som kan brukes når man sitter fast og ikke finner personen man er ute etter. Akronymet står for de engelske ordene **F**riends (noen oppgir det som Family), **A**ssociates and **N**eighbours. Det kan også

brukes til å finne mer utfyllende detaljer om en persons liv, og er derfor til nytte når man skriver en slektshistorie.

Ingen lever helt i isolasjon fra andre mennesker. «No man is an island entire of itself», skrev den engelske dikteren, John Donne, i 1624.

Jeg har brukt ideen med hell i enkelte tilfeller der jeg slet med å finne en persons opprinnelse. Vi har omtalt dette i mer detalj i Østfoldslekt 2-2022.

Sliter man med å finne ut hva som ble av en som utvandret, prøv å søke på sambygdingen, kona eller broren som han reiste sammen med.

Søk, f.eks. på vitner til en barnedåp eller forlovere i et bryllup. Selv om du ikke står fast, kan et studium av personene rundt din ane tilføye mange nye opplysninger som kan belyse hans/hennes liv i større grad.

Utvandrere i hjemlige kilder?

Ikke glem norske kilder når du leter etter utvandrere! Man kan noen ganger finne dem andre steder enn i emigrantprotokollene.

Digitalarkivet har kirkebøker fra Den Norske Sjømannskirken i havn over hele koden.

Nasjonalbibliotekets nettbibliotek har skannede bygdebøker der de kan ha blitt omtalt; og skannede aviser, der det av og til var omtale om personer som reiste ut. Dødsannonser til familie i hjemlandet kan f.eks. inneholde deres navn, med navnet til ektefellen. NB har også en del skandinaviske aviser fra Midtvesten, og amerikanske lokalaviser har ofte detaljerte omtaler av folks reiser, bryllup og andre begivenheter.

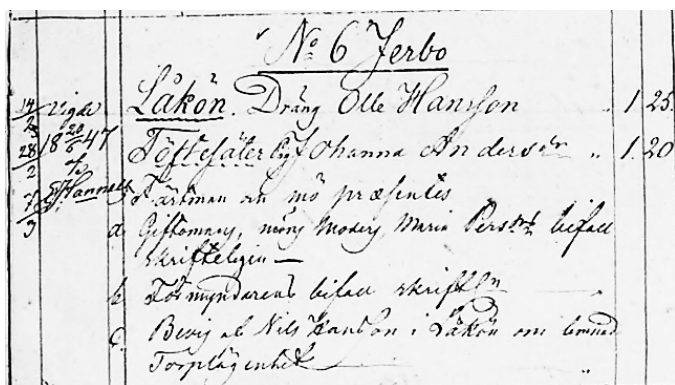

Svenske genealogiske begrep

Man lærer hele tiden noe nytt når man holder på med slektsforskning. Jeg jobbet nylig med en svensk familie på vegne av en engelsk slektsgransker. En etterkommer var flyttet fra Järbo til Norge og en av neste generasjon ble sjømann, giftet seg med en engelsk dame og bosatte seg der. Etterkommere i England ville vite mer om sitt skandinaviske opphav.

GIFTOMAN

En vielsesinnføring i den familien hadde følgende tekst:

Bruden, som var 20 år, hadde fått skriftlig godkjenning fra moderen Maria Persdotter, samt formynderens skriftlige tillatelse. Men så var det dette ordet GIFTOMAN, som villedet meg først til å tro at punkt A gjaldt brudgommen, men senere forskning viste at Olle Hanssons mor var Kaisa Pärssdotter, og Johannas Maria Persdotter. Jeg googlet derfor ordet «giftoman», som ikke fantes i min tykke svensk-engelske ordbok.

Det svenske Wikipedia ga svaret:
<https://sv.wikipedia.org/wiki/Giftoman>

«I eldre svensk lov var ekteskapsmakeren den personen som bestemte og innvilget en kvinnes ekteskap. Kvinner var umyndige, og loven krevde at faren eller annen nær slektning godkjente den tiltenkte forloveden og ekteskapet... Makeren var primært kvinnens verge, vanligvis faren. Hvis faren var død, ble moren, eller en annen nær slektning, ekteskapsmaker. Det var til ekteskapsmakeren en forlovede var forpliktet til å henvende seg for å be om sin forlovedes hånd. Makeren måtte da gi sitt samtykke, eller ikke.» (Google oversettelse)

Jeg kom derfor til å tenke på at det kunne være en idé å ha en post her i Østfoldslekt med svenske genealogiske begrep, siden mange i Østfold jobber med svenske aner. Svenske ord ligner ofte på de norske så det er lett å gjette seg til betydningen, men slett ikke alltid!

Så skriv gjerne noen ord til [redaktøren](#) (eller leder [Henning Pytterud](#)) hvis du har kommet over ett eller flere svenske genealogiske begrep som vi kunne ta med her.

ACKUSCHÖRSKA = Jordmor

ARRENDATOR = Forpakter, leilending

BRÄCKLIG = Skrøpelig

FÄSTEJON = Forlovede

GESÄLL = Svensk (gesell ble også brukt i Norge)

HUSFÖRHÖRSLÄNGD = En type kirkebokinnføring som inneholder alle innbyggere i et sogn.

[Lokalhistoriewiki](#) har følgende forklaring:

«En **husförhörslängd** er en oversikt over alle innbyggere i et svensk eller finsk sokn (församling), som inngikk i den svenske kirkebokføringa. De ble innført ved lov av 1686, men det er først fra andre halvdel av 1700-tallet at de er bevart i større omfang.

Husförhörslängdene var en form for folkeregister, og i tillegg ble de brukt for å holde oversikt over leseferdigheter, katekismekunnskaper og annet. Etter hvert ble de også brukt i forbindelse med militær-tjeneste, skatteinnkreving og andre offentlige oppgaver. Fra 1812 ble de brukt til å kontrollere manntallene. Navnet viser til de årlige husförhörene, der presten kontrollerte innbyggernes katekismekunnskaper. Listene er svært viktige kilder for slektsforskere, og de gir også lokalhistorikere muligheten til granske et lokalsamfunn både på mikronivå og gjennom å sette sammen statistisk materiale fra kilden.

Det var sokneprestene som førte disse over-siktene. Inndelingene varierte etter soknet størrelse og folketall, men som hovedregel var de delt inn i roder, så i bygder eller bykvartaler, og så på enkelteierdommer. Hver person hadde en rad, som gjerne ble brukt i 5–10 år.

Innholdet varierte over tid, og det var også forskjeller både fra sted til sted og mellom de ulike prestene. Vanlige opplysninger er:

- Navn på bostedet.
- Navn på husholdningens medlemmer, inkludert tjenestefolk og andre som ikke tilhørte familien.
- Vurdering av katekismekunnskap og noen ganger også leseferdigheter. Sverige fikk folkeskoleordning først i 1842, så dette er ofte eneste kilde til den kunnskapen.
- Altergang og husförhör.
- Flytting inn og ut av soknet.
- Dødsår.
- Vigsler.
- Vandel (inkl. leiermål). Her noterte en del prester også spesielle særtrekk ved personer.
- Vaksine mot kopper.
- Vernepliktnotering.

Husförhörslängder ble ført fram til 1895, da de ble erstattet av en församlingsbok som inneholdt noe andre opplysninger.»

Farvel Norge – Om utvandringen til Amerika

Her følger litt mer info om foredragene på Slektsforskerdagen, som skal finne sted på Riksarkivet lørdag den 25. oktober. Slett og Data Østfold samarbeider med Slett og Data Oslo/Akershus, Byarkivet og Arkivverket om dette arrangementet, så det vil ikke bli et eget arrangement i Østfold i år. Vi håper at så mange som mulig vil finne veien til Riksarkivet den dagen.

Åpent 10.00-16.00, se programmet på side 4. Det er parkering ved Riksarkivet. Det er også enkelt å ta tog til Oslo S og T-bane linje 5 til Sognsvann. Riksarkivet ligger rett ved Sognsvann stasjon. Kantinen er åpen slik at man kan kjøpe forfriskninger.

«Til Amerika på fattigvesenets regning» v/Christin Emilsen

«I en tid med stor arbeidsledighet og få muligheter i Norge, var det mange som lot seg friste til å reise til Amerika. De aller fattigste hadde ikke råd til denne reisen, og de som ikke fikk økonomisk støtte fra familie eller venner var avhengig av tilskudd fra Fattigvesenet. Men hva var egentlig myndighetenes hensikt med denne støtten? Ble Amerika brukt som en norsk fattiganstalt?» Sitert fra Tobias (tidsskrift for oslohistorie) 2012.

«Drømmen om Amerika» v/Gøril Grov Sørdal

Journalist Gøril Grov Sørdal forteller om NRKs nye serie som kommer snart på TV: Drømmen om Amerika.

Hun har bl.a. vært i Wisconsin nylig og intervjuet norsk-amerikanere.

(Til v.) Her ser vi henne med Doris (97), hvis bestefar kom fra Hadsel i Nordland.

Gøril G. Sørdal med regissør Rolf og fotograf Odd Arne.

«Ørkenen Sur» v/Thor Gotaas

Forfatteren Thor Gotaas forteller om Ørkenen Sur, den norske uteliggerkolonien i Brooklyn, som han har skrevet bok om, sammen med Roger Kvarsvik.

«Den økonomiske depresjonen fra høsten 1929 rammet også flere tusen norske sjømenn i USA. Mange fikk verken hyre eller arbeid. Utveien ble for noen å slå seg ned på en søppelfylling i Brooklyn og bygge sine egne hus av ting de fant. Snart utgjorde «Ørkenen Sur» en hel koloni; et lite samfunn med egen borgermester, frisør, håndverkere, en pastor og et forsamlingshus.» (Fra bokhandelen Norlis omtale av boken.)

Les mer om Ørkenen Sur her:

https://no.wikipedia.org/wiki/%C3%98rkenen_Sur